

ET FLEKSIBELT FORSVAR

FOR

FREMTIDEN

Statsbiblioteket

400008390744

Et debatoplæg vedrørende forsvaret efter årtusindeskiftet

Hvorfor blander Centralforeningen for Stampersonel sig i den overordnede forsvarsdebat og begrænser sig ikke som andre til spørgsmål om løn- og arbejdsforhold?

Svaret er, at CS er en faglig organisation, hvis opgave er at tjene medlemmernes interesser. Da forsvarspolitikken og debatten derom er afgørende for forsvaret som arbejdsplads og dermed for medlemmernes tilværelse, er CS forpligtet til at blande sig i forsvarsdebatten på medlemmernes vegne.

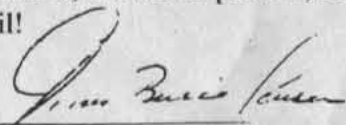
Det har CS da også gjort i andre situationer, og med held. CS har udgivet "Et forsvar, der er brug for" og senere "Forsvaret ved Korsvejen" og begge skrifter har fået stor og vedvarende betydning for udviklingen af dansk forsvar.

"Et fleksibelt forsvar for fremtiden" bringer perspektiver og overblik ind i en forsvarsdebat, der i den senere tid har været præget af masser af modstridende informationer og meninger og ikke mindst af bud på nedskæringer og lukninger. Det er en situation, der har gjort personellet usikker og gør en god arbejdsplads dårligere.

I "Et fleksibelt forsvar for fremtiden" fremlægger CS en model for de kommende årtiers forsvar. Det er en model, der bygger på fremtidens udfordringer. Da disse udfordringer imidlertid naturligt er svære at sætte størrelse på, er hovedordet for CS's model "fleksibilitet"! Det drejer sig om et fleksibelt forsvar, der indretter sig efter opgaverne, og ikke omvendt.

Et yderligere hovedsigte med modellen er, at forsvarets ressourcer i så høj grad som muligt skal koncentreres omkring de operative dele af forsvaret. Det får selvfølgelig også betydning for forsvarets fremtidige struktur.

Men det er vigtigt at understrege, at CS's model ikke har udgangspunkt i nedskæringer og nedlæggelser. Disse indskrænkninger mener CS, at hverken forsvaret, forsvarets personel eller løsningen af forsvarets opgaver kan holde til!

Finn Busse Jensen
Formand for Centralforeningen for Stampersonel

STATSBIBLIOTEKET

INDHOLDSFORTEGNELSE:

FORORD.....	2
INDHOLDSFORTEGNELSE.....	3
■ INDLEDNING.....	4
MODELLER.....	4
RESSOURCER.....	7
■ EN MODEL FOR FORSVARET EFTER ÅRTUSINDESKIFTET.....	8
■ BESTEMMENDE FAKTORER.....	13
DRIVKRAFTER.....	14
FREMTID.....	15
NYE UDFORDRINGER.....	16
GEOGRAFISKE INDSATSOMRÅDER.....	17
DEN POLITISKE VIRKELIGHED.....	17
INTERNATIONALE ORGANISATIONER.....	20
NATO.....	25
MATERIEL.....	30
TEKNOLOGI.....	33
■ FORSVARETS STØTTE TIL CIVILE SAMFUND.....	36
STØTTEN TIL DET DANSKE SAMFUND.....	36
STØTTEN TIL UDENLANDSKE SAMFUND.....	38
ANDRE FORSLAG.....	40
■ ANDRE LANDES MILITÆRE FORSVAR.....	41
■ STATUS FOR FORSVARET.....	45
■ PERSONEL.....	49

INDLEDNING

Efter Den kolde Krigs ophør, med dens veldefinerede fjendebillede og klare opgavesæt, er dansk forsvar nu i en situation, hvor både fjender, trusler og opgaver er væsentligt mere uklare.

Er "fjenden" en nær nabo, der inden for en bestemt tidshorisont kan frygtes at vise truende adfærd?

Er "fjenden" konflikter, der geografisk er i en rimelig afstand fra os, men som ukontrolleret kan blive til trusler mod freden også i vor del af verden?

Er "fjenden" den internationale terrorisme, der har rige muligheder i et samfund, som den moderne teknologi har gjort specielt sårbar?

Er "fjenden" den globale befolkningsekspllosion kædet sammen med sult, sygdom og naturkatastrofer?

Er "fjenden" en måske endnu ukendt trussel mod Danmarks eksistens?

Er "fjenden" en økonomisk verdenskrise med vidtfavnende og uforudsigelige politiske og sociale konsekvenser?

Eller er "fjenden" i virkeligheden en kombination af flere trusler, der dukker op på nogenlunde samme tid?

Sikkert er det, at det er uhyre svært at forholde sig til et enkelt og entydigt fjendebillede selv inden for en tidshorisont på 10-15 år.

Men når et forsvar ikke har klare fjender og opgaver at forholde sig til, er der problemer. For hvordan skal strukturen se ud? Der er jo store forskelle på uddannelse, materiel og principper for enheder, der skal sikre landets suverænitet, og for enheder, der skal kunne operere langt fra Danmark under fremmedartede himmelstrøg og virke sammen med eller imod den mest moderne teknologi.

MODELLER

Derfor er der to hovedmodeller for forsvarets udvikling.

Den ene går ud på, at man satser på en bestemt "fjende" og lader denne definere forsvarets udseende.

Den anden model indebærer, at man accepterer fremtidens uforudsigelighed. Det betyder, at man med hensyn til struktur, materiel, uddannelse og personel forsøger at finde en model, der bygger på fleksibilitet.

Kodeordet i denne model er derfor **"FLEKSIBILITET"**.

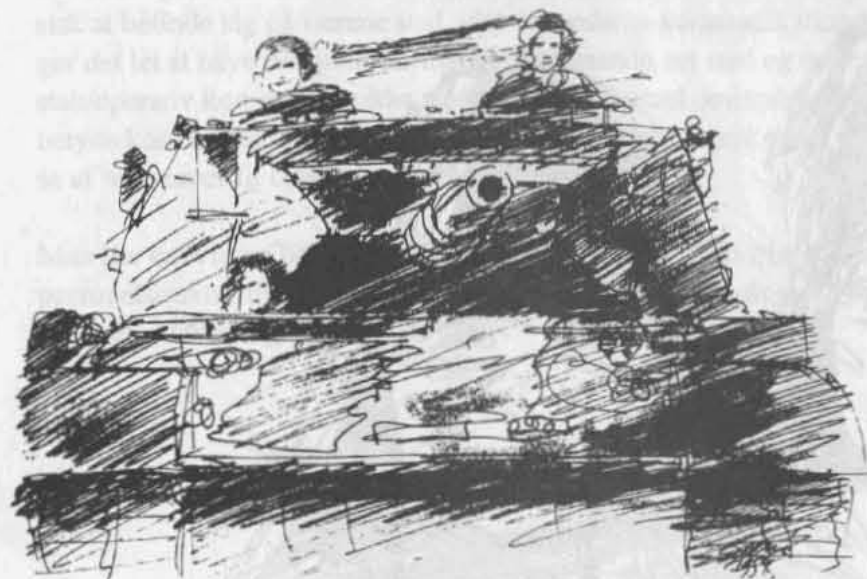
Det vil sige en model, der sætter forsvaret i stand til at reagere fornuftigt og hastigt på aktuelle udfordringer.

Men det skal også være en model, hvorefter forsvaret hurtigt og effektivt kan forandres i takt med truslernes og opgavernes udvikling. Det giver et forsvar, der kan løse de til enhver tid væsentligste opgaver. Og medfører også et forsvar, der ikke lader opgaveløsningen bestemme af en svært foranderlig struktur.

Modellen forudsætter også, at Danmark gennem et bredt samarbejde indenfor forsvaret kan løse de forsvarspolitiske opgaver hurtigt, effektivt og sikkert. Det kan være forsvar af den nationale integritet, deltagelse i internationale eller humanitære opgaver eller støtte til det civile samfund.

Eksempler på denne samlede indsats er:

- bekæmpelse af miljøkatastrofer ved Danmarks kyster kan gennemføres effektivt ved indsats af ingeniørsoldater, miljøskibe og fly, der både kan overvåge situationen og direkte kan deltage i bekæmpelsen af forureningen i samarbejde med Beredskabskorpset
- direkte suverænitetshævdelse kræver koordineret indsats af alle tre værn
- fredsstøttende missioner kan få den optimale effekt gennem en hurtig indsættelse af en luftlandeenhed ved hjælp af flyvevåbnets tunge trans-

portfly, en base bestående af støtteskibe med helikoptere og indsættelse af DIB'en - eller dele heraf - med eventuel støtte af fly og luftværnsmissiler

- **humanitær indsats** i en tørkeramt region. Ingeniørenheder kan hjælpe med at oprette infrastruktur og eventuelt finde en anden vandforsyning, flyvevåbnet kan støtte med transport af forsyninger og materiel, kommando-/støtteskibe kan danne en vigtig base for den samlede indsats og sanitetsenheder kan yde uvurderlig hjælp i krisesituationen
- **støtte til en permanent udvikling** af et stærkt tilbagestående område

Den model, CS fremlægger og begrundet i dette skrift, vil give dansk forsvar en kapacitet til at gennemføre alle de tænkelige opgaver uden at skulle gennem en række dyre og ineffektive "hovsa"-løsninger.

Samtidig er der også mulighed for at vise nytænkning over for hvilke midler, der med nytte kan bruges i specifikke situationer. En målrettet indsats i et krise- og konfliktpræget område kan for eksempel udmærket bestå af en kombination af diplomati, humanitær indsats, militær indgriben i forskellige størrelsesorden og støtte til en permanent økonomisk, social udvikling i området. Efter den nye struktur vil dansk forsvar være i stand til at gøre en mærkbar indsats på de fleste af disse områder.

Men det betyder også, at der på centralt hold skal være den rette mulighed for at planlægge og styre en værnssfælles mission under ofte rimeligt ukendte forhold!

RESSOURCER

CS lægger op til, at for at dansk forsvar kan gennemføre opgaverne optimalt, ressourcebevidst og med rettidige hensyn til personellets liv, helbred og velfærd, skal materiellet være moderne og af høj standard.

CS er også klar over, at moderne materiel og nye opgaver koster penge. Men med den rette prioritering på begge disse områder kædet sammen med en ny og mere effektiv struktur mener CS, at der på et niveau svarende til det nuværende forsvarsbudget kan skabes luft til den nødvendige omflytning af ressourcerne i forsvaret.

En omflytning, hvor man også benytter lejligheden til at vurdere ressourceforbruget i stabe m.m. og sammenligne med, hvad der gælder for de operative enheder.

Samtidig kan man også vurdere, om det ikke ville være betimeligt med en overordnet kommandostruktur, hvor Forsvarskommandoen overtager det direkte ansvar for materiel og for de operative opgaver. Man kunne spørge, om det er nødvendigt med 3 operative kommandoer, 3 materielkommandoer, 1 forsvarskommando (med værnssfælles anliggender) og diverse andre myndigheder til effektivt og rationelt at administrere og føre en organisation af den størrelse, dansk forsvar har og vil have i den overskuelige fremtid? Et andet relevant spørgsmål er, om den nødvendige koordinering af virksomheden og optimering af ressourcerne finder sted med den nuværende struktur i forsvarets øverste stabe og kommandoer?

Det skal også nævnes, at fordi noget lægges sammen behøver det ikke fysisk at befinde sig på samme sted, idet de moderne kommunikationsmidler gør det let at have materielstab/materielkommando et sted og operativ stab/operativ kommando andet sted. Men en eventuel omstrukturering vil betyde kortere, hurtigere og mere effektive beslutningsveje og en frigørelse af ressourcer til operative formål.

Man bør endvidere benytte muligheden for generelt at ajourføre forsvarets personelstruktur til forsvarets nye opgaver og til den teknologiske og operationelle udvikling.

EN MODEL FOR FORSVARET EFTER ÅRTUSINDESKIFTET

Dansk forsvar skal også i fremtiden være i stand til at forsvare landets suverænitet og interesser. Men samtidig skal den fremtidige indsats prioriteres højt på følgende områder:

- NATO og denne organisations udvidelse
- fredsstøttende, også i den tredje verden
- humanitære opgaver
- støtte til det civile samfund

For at disse opgaver kan løses optimalt og med størst mulige realistiske hensyn til personellet liv, helbred og velfærd, må strukturen i dansk forsvar nøje vurderes og udvikles i relation til opgaverne.

Forsvaret skal tilpasses opgaverne og ikke omvendt!

Overordnet betyder det en streng styring af ressourcerne hen i retning af de steder, hvor de gør størst nytte i opgaveløsningen. Blandt andet skal stabe og støttestruktur nøje afvejes i forhold til de operative enheder.

Det er også nødvendigt, at der afsættes mærkbart flere ressourcer til indkøb af nyt og moderne materiel. Det er inden for en relativ kort tidshorisont operationelt langt det bedste for både opgaveløsning og for personellet. Og investeringer i nyt og moderne materiel vil både samfundsøkonomisk og driftsmæssigt være langt at foretrække.

Generelt vil det også være at foretrække, at man får kortere og hurtigere kommandoveje og kommunikationskanaler, med en effektiv udnyttelse af den viden, personellet på alle niveauer sidder inde med.

Det vil også sikre den nødvendige smidighed og hurtighed i det samarbejde på tværs i forsvaret, de nye og utraditionelle opgaver nødvendiggør.

HÆREN

Den Danske Internationale Brigade (DIB) bør gøres til en troppeenhed, der er umiddelbar krigsbrugbar. Det skønnes ikke at være tilfældet for nuværende.

Derfor bør brigadens enheder for fremtiden bestå af stående enheder, der i højere grad er bemandet med fast tjenestegørende personel, suppleret med designeret fast personel og personel på rådighedskontrakt. Sammen med blandt andet en gennemførelse af det uddannelsesniveau, der er anført i

"Aftale om forsvarets ordning 1993-94" vil dette forøge DIB'ens uddannelse og reaktionsevne.

Samtidig bør der under DIB'en oprettes en luftmobil bataljon, der er bemandet, så den kan udsendes med højst en uges varsel. Den luftmobile bataljon skal kunne suppleres med nødvendige støtteenheder af artilleri, logistik, luftværn, Jægerkorps og ingeniører. Støtteenhederne skal være tæt samarbejdende med bataljonen uden at indgå fast i luftlandeenhedens organisation. Dermed bliver hensynet til en fleksibel udnyttelse af forsvarets ressourcer også tilgodeset. Den nødvendige lufttransportkapacitet kan stilles til rådighed fra en fælles pulje.

Luftlandeenheden skal tilmeldes NATO's Umiddelbare Reaktionsstyrker og FN's SHIRBRIG og skal også være anvendelig uden for Europa.

Der oprettes endvidere en reservebrigade med fastansatte og rådighedspersonel til afløsning af DIB'en i et indsatsområde. Reservebrigaden skal udgøre en fast kerne i Danske Division, idet reservebrigaden naturligt i krisetilfælde vil blive koncentreret i eller tæt på Danmark.

Mønstringer af hele enheder afskaffes.

Hærens operative enheder kommer herefter i hovedtræk til at bestå af:

- Danske Division med 3 brigader, herunder den internationale reservebrigade
- DIB'en inklusiv den luftmobile bataljonskampgruppe
- Jægerkorps
- Regionale styrker med hjemmевærn og i hver region en panserinfanteribataljon, der er fem procent kadrebemandet

- Bornholm har som hidtil en stående bataljonskampgruppe

Opretholdelse af denne struktur kræver en videreførelse af værnepligten. Bortset fra enkelte tilfælde kan indkaldelsen af værnepligtige indskrænkes til en væsentlig kortere periode (ca. 4 mdr.), hvor primært den første enkeltmandsuddannelse gennemføres. Hvis truslerne mod Danmark forstærkes, kan uddannelsen hurtigt udbygges. Der skal indkaldes det antal værnepligtige, der er brug for, og de skal have en effektiv uddannelse i den tid, der aktuelt er nødvendig!

SØVÆRNET

Søværnet skal klargøres for i endnu højere grad at kunne deltage i de internationale opgaver under mere fremmede himmelstrøg. Samtidig skal indsatsen for det civile samfund og gennemførelsen af humanitære opgaver optimeres.

Det er derfor vigtigt, at søværnet får moderne oceangående skibe, der kan indsættes ved fredsstøttende og humanitære missioner samt i alle slags forekommende NATO-operationer. Derfor bør der anskaffes kommando- og støtteskibe, hvoraf det ene kan udrustes som hospitalsskib og større patruljeskibe med helikoptere. Yderligere skal søværnet enten direkte råde over 1-2 flådetankere/logistisk støtteskibe eller have faste aftaler med civile rederier om leje af sådanne skibe.

Ovennævnte gruppe af skibe skal, ud over at kunne løse maritime opgaver, yderligere kunne støtte i land værende enheder af hæren og flyvevåbnet og have kapacitet til at kunne medbringe tungt materiel.

Søværnet skal desuden tilføres 2-3 specialskibe med helikoptere til løsning af miljø-, politi-, fiskeriinspektions- og redningsopgaver i Nordsøen og Skagerrak. Heraf skal 1 altid være på station. Indtil disse skibe kan anskaffes, vil inspektionsskibet BESKYTTEREN kunne anvendes til formålet, i sommerhalvåret dog afløst af Standard Flex 300.

De nuværende miljøskibe erstattes med moderne skibe over Miljøministeriets budgetter. Desuden overtager søværnet flere bevogtningsopgaver, blandt andet fra Told & Skat og fra Fiskeriministeriet.

De nuværende fartøjer af FLEX-typen bevares, mens antallet af helikoptere til rådighed for søværnet skal forøges.

Ifølge Materielrapporten til Forsvarskommissionen skal korvetter, torpedomissilbådene (WILLEMOES-klassen), minelæggerne af FALSTER-klassen, kutterne af ADLAQ-klassen samt undervandsbådene erstattes i tiden efter årtusindeskiftet. Erstatninger for disse skibstyper bør overvejes nøje i forhold til de operative krav der tegner sig efter årtusindeskiftet. Våbensystemer og andet materiel kan eventuelt bruges i andre sammenhænge. CS vil dog understrege nødvendigheden af at erstatte de nuværende ubåde.

Dele af Den Mobile Base samt de landbaserede missilbatterier langtidskonserveres og lægges i mølpose, dog med en kadrebemanding.

FLYVEVÅBNET

Også for flyvevåbnet får de internationale, de humanitære og de civile opgaver større betydning i de kommende år. Derfor bør transportkapaciteten stærkt forbedres, idet den nuværende status på dette område er utilstrækkelig. Derved kan fremføring af fredsstøttende enheder og katastrofehjælp ske relativt hurtigt og lufttransport af personel, materiel, forsyninger, post m.v. til dansk personel stationeret i fjerne områder og hjemførelse af syge og tilskadekomne gennemføres hurtigt og sikkert.

Antallet af fly af Hercules-typen forøges og ligeså antallet af Gulfstream-/Challenger-typen.

Moderniseringen af F-16 gennemføres, så forsvaret har et moderne og operationsdygtigt kampfly indtil år 2015.

Luftværnsgruppen omstruktureres, så Luftværnsgruppens HAWK-eskadriller i højere grad bliver i stand til effektivt og hurtigt at tage del i fredsstøttende operationer, eventuelt sammen med en F-16 eskadrille og hærenheder og støttet af søværnet og transporteskadrillen.

Indførelsen af et effektivt antimissil system påbegyndes, eventuelt i form af PATRIOT-typen. Samtidig lægges nærluftforsvareskadrillerne i mølpose med en kadrebemanding.

Helikoptererne placeres sammen med resten af forsvarets helikoptere i en pulje direkte under Forsvarskommandoen.

VÆRNSFÆLLES

Forsvarets samlede behov for helikoptere vurderes, idet der lægges vægt på en fleksibel og optimal udnyttelse af ressourcerne på området.

Samtidig skal der lægges megen vægt på, at indsættelse af enheder fra de tre værn på internationale opgaver indøves i Task Forces - også i andre verdensdele.

Hjemmeværnets opgaver målrettes efter den nye situation: bevogtning af potentielle terroristmål, bevogtning af virksomheder og offentlige institutioner, overtagelse af nærforsvarsopgaver, overvågning af hjemegn og støtte til det civile samfund.

Disse opgaver får betydning for de ressourcer, der bruges i hjemmeværnet. Personel, der ikke længere indgår i forsvarets krigsstyrke, kan træde ind i hjemmeværnet og overtager nærforsvarsopgaverne.

Det er dog også klart, at hjemmeværnet må se nøje på alderssammensætning, strukturen, antallet af ansatte og funktioner, der måske mere er historisk prægede end bestemte af nutidens opgaver.

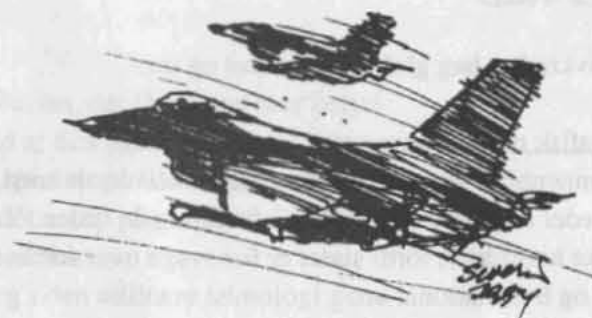

BESTEMMENDE FAKTORER

Størrelsen af et lands forsvar bestemmes af en række faktorer, der har forskellig vægte fra land til land. England og Frankrig har for eksempel af blandt andet geografiske grunde brugt forskellige andele af den nationale indtægt på forsvaret og har også vægtet forholdet mellem værnene forskelligt. Et land som Tyskland under nazismen brugte af ideologiske grunde mange ressourcer på militære formål, mens for eksempel Israel opretholder et relativt stort forsvar for at sikre landets eksistens i en fortsat meget truende situation.

Størrelsen af og ressourceforbruget til det danske forsvar bestemmes ideelt set af faktorer som aktuelle og latente trusler, udenrigs- og sikkerhedspolitik, vore alliancer og dermed forbundne forpligtigelser og støttemuligheder, samfundets økonomiske formåen, forsvarets opgavesæt set i forhold til hele samfundet, den danske politiske virkelighed, den teknologiske og strukturelle udvikling inden for sammenlignelige landes forsvar og dansk forsvars aktuelle stadi og dets interne udviklingsmønstre.

I det følgende er der derfor en kort gennemgang af de vigtigste faktorer i forbindelse med dansk forsvars udvikling.

NYE OG GAMLE "TRUSLER"

Intet land vil trods det stærkt forandrede sikkerhedspolitiske billede helt opgive et nationalt forsvar, også selv om det nationale forsvars traditionelle opgaver over for nabolandene vil få aftagende betydning.

Danmark er medlem af større enheder, som har vigtige globale interesser og derfor er vor sikkerhedspolitiske interesseområde væsentligt udvidet. Politisk/geografisk vil vi gennem EU og NATO fokusere på Eurasien (Europa og Asien) og Nordafrika. Men fordi vi også er medlem af FN og USA er en nær allieret, kan Danmark få opgaver globalt. Der vil på grund af integration hen over landegrænserne blive stadigt færre muligheder for opdeling af interesser i nationale bokse, som nogle regeringer vil forsvare og andre kan ignorere. Samtidig har Danmark i fællesskabets interesser valgt et højt aktivitetsniveau på dette område.

Samtidig er en "trussel" blevet vanskeligere at definere. Tidligere kunne man tælle styrkerne op på den anden side og forsøge at vurdere de sovjetiske leders hensigter. Fremtidige udfordringer vil være mere tvetydige, hvor militæret let kan blive en fejmaskine, der skal feje op, hvor politikerne svigtede.

Men vi har masser af positive chancer for påvirkning af verdens gang i fordelagtig retning. For første gang nogensinde er et fredeligt Europa, som bygger på sikkerhed og samarbejde, politisk dialog og økonomisk integration, indenfor rækkevidde. Mellem det militære forsvars centrale opgaver er fredelig løsning af konflikter og hurtig indsats i katastrofesituationer. Soldater står for et omfattende internationalt forsvarsdiplomati, som øger sikkerheden gennem for eksempel kontrol med andre landes væbnede styrker, udbredelse af demokratiske normer og samarbejde mellem militære enheder.

En central del af det verdensbillede, der er opstået efter Den kolde Krig, er USA som den eneste supermagt. Andre lande er væsentlige i deres områder og/eller har adgang til atomvåben. Men ingen nation når op på siden af USA med hensyn til militær og økonomisk styrke og potentiale, og USA er næsten tvunget til at udfylde en rolle som verdens politimester. Danmark og andre af USA's allierede og samarbejdspartnere er så medspillere som en slags politibetjente.

DRIVKRÆFTER

Der er fire drivkræfter bag global ustabilitet og uro:

Politisk/geografisk revolution

Viser sig i sammenbruddet i de vante magtkonstellationer med en mængde nationer, der leder efter et ståsted i den internationale orden. Yderligere opstår en række konflikter, fordi stater er for svage over for andre aktører af både intern og transnational art.

Demografisk og socialt pres

Mange landes stabilitet og handlekraft er under trussel fra en hastig befolkningstilvækst og en voksende strøm af flygtninge og udvandrere. Yderligere betyder den kendsgerning, at industrilandenenes befolkninger ældes, at disse landes økonomiske og sikkerhedspolitiske råderammer indskrænkes, fordi der er færre til at producere og færre ressourcer til militæret.

Epidemier og nød vil virke destabiliserende og vil ofte trække humanitære tiltag under hel eller delvis militær beskyttelse med sig. Det er ikke kun

menneskelige hensyn, der taler for en sådan indsats. Nogle problemer i fattige lande kan få direkte følger for befolkningerne i de rige lande - både sygdomme og flygtninge rejser hurtigt med vor tids kommunikationsmidler. Socialt røre kan føre til sammenbrud eller til yderligtgående lokale ledere, og begge dele kan direkte udfordre vestlige interesser.

Globalt marked

De økonomiske aktiviteter er blevet så sammenhængende verden over, at ustabilitet selv langt borte kan ramme den danske velfærd. Desuden begrænser den økonomiske integration de enkelte landes råderum.

Yderligere er de store verdensvirksomheder blevet vigtige medspillere på den storpolitiske arena, og deres handlinger kan få stor betydning for enkelte lande. Det samme kan ses med internationale valutaspekulanter. Det er også et internationalt problem, at den store velstand er uhyre ulige fordelt mellem og i landene.

De økologiske problemer og knapheden på naturens ressourcer og uligheden i forbruget af disse bliver også mere og mere væsentlige og er med til at skabe ustabilitet.

Den gensidige økonomiske afhængighed skaber behov for myndigheder, der kan sørge for, at helheden fungerer. Mellem disse myndigheders redskaber er politi og militær.

Teknologisk revolution

Teknologisk er vi på vej ind i en ny revolution, der får meget stor betydning for verdensøkonomien samtidig med at den øger det enkelte menneskes udfoldelsesmuligheder. Det gælder specielt på kommunikations- og vidensområdet. Men samtidig er samfundet netop på grund af den teknologiske udvikling blevet væsentligt mere sårbart.

Udviklingen i informationsteknologien og i den militære teknologi generelt er mindst lige så omfattende. Det betyder, at små men højteknologiske og veluddannede styrker kan have en endog meget stor slagkraft.

FREMTID

Ud fra disse tendenser tegner der sig fire alternative verdener:

Kontrolleret stabilitet, hvor et internationalt økonomisk og sikkerhedsmæssigt samarbejde har skabt en rimelig stabil verdensorden. Verdens rigdom er større og er samtidig mere ligeligt fordelt, hvilket gør det lettere at bekæmpe terrorisme, organiseret kriminalitet og nedbrydningen af miljøet. Den gensidige afhængighed anerkendes

Fortsat slingrekurs, der er en videreførelse af dagens politik og fører til endnu større spændinger og usikkerhed

Kappestrid, hvor en stor del af resten af verden går sammen i en konkurrence mod USA. Højere forsvarsbudgetter og regionale rustningskapløb indgår i denne verden, og mange stater har anskaffet sig masseødelæggelsesvåben og fremføringsmidler. Militæret skal kunne forsvare landet mod både fjendtlige stormagter og mod ABC-våben, raketangreb og sabotage mod informationssystemet

Kronisk krise, hvor de internationale institutioner er brudt sammen og hvor svækkede nationalstater, ikke-statslige aktører og koalitioner slås om de knappe ressourcer. Dagligdagen er usikker for det enkelte menneske

NYE UDFORDRINGER

I fremtiden vil storkrige være mindre sandsynlige mens militære operationer på lavere niveauer vil være mere hyppige. Det kan være fredsstøttende indsats, krisestyring, straffeaktioner, forebyggende slag, genopbygning af sammenbrudte stater, humanitære opgaver, forsvaret af hjemlandet mod terrorister og sabotage, miljøstøtte, katastrofehjælp, indsats mod organiseret kriminalitet, kontrol med flygtningestrømme, overvågning, transport, logistik og kommunikation.

Det er erkendt, at disse og lignende typer af militære aktioner kræver et så veluddannet personel, at de tjenestegørende soldater i stort omfang bør være professionelle.

Militære aktioner på følgende områder kan fremhæves:

- magtprojektion over ofte lange afstande
- informationskrig
- i rummet
- i byer
- i forbindelse med masseødelæggelsesvåben.

GEOGRAFISKE INDSATSOMRÅDER

Det er svært at spå om mulige indsættelsesområder for danske soldater, selv med en krystalkugle. Men den største sandsynlighed ligger omkring følgende muligheder:

Rusland med dette lands store interne problemer og disses potentielle farlige udvikling for naboerne, Baltikum med det anspændte forhold til Rusland, Albanien med stor indre uro, spændingerne mellem Grækenland og Tyrkiet, resterne af det gamle Sovjetunionen med nationalistiske og religiøse urocentre, NATO's øvrige interesseområde omkring Middelhavet og fredsstøttende indsats efter opfordring fra FN.

DEN POLITISKE VIRKELIGHED

Siden 2. verdenskrig har et solidt flertal i Folketinget i det store og hele været enigt om forsvarspolitikken, hvilket er kommet til udtryk i forsvarsforlig samt i lovgivningen. Kun undtagelsesvis har partierne bag disse forlig fremsat revolutionerende forslag, som har medført langvarige forligsforhandlinger og forligsløse perioder.

Fra politisk side har der således været udvist stor forsigtighed med afgørende og dristige spring i dansk forsvarspolitik. Dette må forventes også at blive tilfældet, når forsvarets forhold efter år 2000 skal fastlægges på grundlag af Forsvarskommissionens arbejde. Nugældende forsvarsforlig omfatter årene 1995-99, hvorfor et nyt forlig bør indgås i 1999.

De politiske standpunkter m.h.t. forsvaret går fra ønsket om et styrket forsvar, der deltager i alle rimeligt relevante alliancer, til et ønske om store besparelser på forsvaret. Begge holdninger kan, dog ikke helt ud i ekstremerne, findes i alle politiske partier.

Efter 2. verdenskrig har Socialdemokratiet, Venstre og Konservative været de politiske støtter under forsvaret. Det radikale Venstre har også stort set været med i alle aftaler om forsvaret, men har sammen med grupper i Socialdemokratiet holdt tilbage med bevillinger til forsvaret.

Aktuelt er de fleste politiske partier positive over for dansk forsvar, specielt dets internationale opgaver. Debatten går på, om forsvaret kan udføre dets opgaver inden for en beskåret økonomisk ramme. Opvejes "tabet" af de tidligere opgaver fra Den kolde Krig af den moderne tids mere varierede og mindre forudsigelige karakter? Det er tidens centrale forsvarspolitiske spørgsmål i dansk politik!

Den politiske forsigtighed medfører imidlertid, at der kan gå adskillige år, inden tidssvarende reformer vedtages, hvilket medfører spild af samfundets ressourcer.

Man sætter sig ofte mellem to stole, idet man ønsker den bestående struktur bevaret samtidig med, at nye opgaver tilføres forsvaret, vel at mærke uden at alle pengene følger med.

I den tidligere forsvarskommissions beretning, der blev afgivet i december 1989, en måned efter Berlin-murens fald, blev alt da også beskrevet, som om Den kolde Krig ville fortsætte. Først med forsvarsforliget af 13. november 1992 skete der en drejning hen imod en begyndende omstilling af dansk forsvar til den nye internationale situation. Et års tid senere besluttede Folketinget herefter at oprette Den Danske Internationale Brigade, og en ny "Lov om forsvarets formål, opgaver og organisation m.v." blev vedtaget til erstatning for gældende "Lov om forsvarets organisation m.v."

For første gang i nyere tid blev forsvarets formål og opgaver delvis beskrevet i lovteksten således:

§ 1. "Det militære forsvar skal bidrage til at fremme fred og sikkerhed.

Stk. 2. Forsvaret udgør et væsentligt sikkerhedspolitisk middel og har til formål

- 1) at forebygge konflikter og krig,
- 2) at hævde Danmarks suverænitet og sikre landets fortsatte eksistens og integritet og
- 3) at fremme en fredelig udvikling i verden med respekt for menneskerettighederne.

Stk. 3. Dansk forsvar skal på mandat af FN og CSCE med militære midler, direkte eller stillet til rådighed gennem NATO, kunne bidrage til løsning af konfliktforebyggende, fredsbevarende, fredsskabende, humanitære og andre lignende opgaver.

Stk. 4. Forsvaret skal som en integreret del af NATO

- 1) kunne løse konfliktforebyggende opgaver og krisestyringsopgaver samt yde effektiv modstand mod angreb på dansk område og gennemføre egentligt forsvar af Danmark og tilstødende nærområder i samarbejde med allierede styrker, herunder rettidigt kunne modtage, støtte og gennemføre operationer med allierede styrker indsat i forstærkningsøjemed, samt
- 2) kunne deltage i konfliktforebyggelse, krisestyring samt forsvar inden for NATO's område, herunder demonstration af solidaritet ved indsættelse af reaktionsstyrker, i overensstemmelse med Alliancens strategi.

Stk. 5. Forsvaret skal råde over styrker af alle tre værn, hvis størrelse, kampkraft, udholdenhed, mobilitet og fleksibilitet gør det muligt at løse de i stk. 3 og 4 nævnte opgaver."

Der er ikke i loven fastsat nogen prioritering, men i bemærkningerne til lovforslaget er anført:

"Løsning af krigsopgaver i forbindelse med forsvar af territoriet, og nærområdet i samarbejde med NATO-allierede, herunder uddannelse og opstilling af styrker, vil altid være hovedopgaven for dansk forsvar". I bemærkningerne er endvidere bl.a. anført, at forsvaret skal yde hjælp til den civile del af samfundet og i muligt omfang yde bistand til afhjælpning af katastrofer i udlandet.

For forsvaret er det en fordel at have formål og opgaver lovbestemt.

Hvorvidt det politisk er hensigtsmæssigt er dog et spørgsmål, idet en ændret situation kan kræve lovændring. Eksempelvis er det et spørgsmål, om Danmark kan deltage i operationer under Den Vesteuropæiske Union, når unionen ikke er omtalt i lovteksten, eller i det hele taget i operationer, herunder humanitære, som ikke er på mandat af FN eller CSCE (nu OSCE).

Forsvarets humanitære opgaver bør dog helt klart også kunne løses på bilateral basis, uden at FN eller OSCE har givet mandat.

Med det omfang, forsvarrets opgaver til støtte for det civile samfund har taget og må forventes at tage i fremtiden, er det endvidere et spørgsmål, om ikke denne støtte bør nævnes i lovtæksten.

Politisk har forsvarsbudgetternes størrelse normalt været i fokus og vil utvivlsomt også blive det i fremtiden. Det er der allerede lagt op til i regeringsgrundlaget af marts 1998 "Godt på vej", hvori det om forsvarrets fremtidige opgaver hedder:

"Danmark skal også fremover være et aktivt medlem af FN, OSCE og NATO, der lever op til sine internationale forpligtelser. Danmarks deltagelse i internationalt fredsbevarende arbejde viser, at dansk forsvar nytter. Men Danmark må også følge med tiden i vores nationale forsvar. Vi lever ikke længere i den kolde krigs skygge, men på tærsklen til det 21. århundrede med en ny og helt anderledes sikkerhedspolitisk situation, hvor kravene til dansk forsvars størrelse og indretning er ændret fundamentalt. Regeringens holdning er, at dansk forsvar skal svare til nuet og fremtidens behov, ikke til fortidens. Det er på den baggrund regeringens forventning, at der vil kunne gennemføres besparelser på forsvaret.

Regeringen ser derfor frem til Forsvarskommissionens betænkning om forsvarets formål, opgaver og organisation, som kommer mod slutningen af året. Under hensyntagen til de ressourcer, der må afsættes til nye opgaver, skal omprioriteringer af forsvarsbudgettet anvendes til medfinansiering af Danmarks internationale engagement via bl.a. miljø- og katastroferammen".

Et af de væsentligste spørgsmål er således, hvorledes forsvarrets struktur og indhold og dets opgaveformulering i tilstrækkeligt og hensigtsmæssigt omfang vil blive ført ajour med den eksisterende og den fremtidige situation.

Såfremt regeringen får held med sit forehavende kan der ikke forventes en forøgelse af forsvarsbudgettet i det forsvarsforlig, som påregnes indgået i 1999, med mindre der sker afgørende ændringer i den internationale situation.

Med Folketingsflertallets positive holdning til opretholdelsen af værnepligten i Danmark er det heller ikke realistisk at forestille sig, at det politisk vil være muligt at afskaffe den, eller stille værnepligten i bero som det er tilfældet i andre vestlige lande, herunder Holland.

INTERNATIONALE ORGANISATIONER

De internationale organisationer, der kan have betydning ved forebyggelse eller afhjælpning af krise-, krigs- og katastrofesituationer, omfatter De Forenede Nationer (FN) samt regionale organisationer og sammenslutninger.

For Europas vedkommende drejer sidstnævnte sig om Organisationen for Sikkerhed og Samarbejde i Europa (OSCE), Europarådet, NATO, Den Europæiske Union (EU), Den Vesteuropæiske Union (WEU) samt Sam-

menslutningen af Uafhængige Stater (SNG - tidligere sovjetrepublikker).

De Forenede Nationer

De Forenede Nationer (FN) blev oprettet i juni 1945 af 50 lande - i dag 185.

Formålet var og er at opretholde mellemfolkelig fred og sikkerhed, at fremme venskabelige forhold mellem nationerne, at tilvejebringe mellemfolkeligt samarbejde ved løsning af mellemfolkelige spørgsmål af økonomisk, kulturel eller humanitær karakter og at være et organ for at skabe overensstemmelse mellem de fælles mål.

FN's arbejde er blandt andet baseret på, at medlemsstaterne er suveræne, at de vil bilægge tvister mellem sig ved fredelige midler, og at de vil afholde sig fra trusler om magtanvendelse, d.v.s. idealer, som det har vist sig umuligt at få alle til frivilligt at overholde i praksis.

Gennem årene har FN udført et stort humanitært og fredsstøttende arbejde, bl.a. ved nødhjælp og fredsbevarende operationer. I enkelte tilfælde også ved skabelse af fred med magtmidler, selv om ikke alle operationer har været vellykkede. Navnlig indsatsen på FN-mandatet i Somalia samt FN's egen indsats i Bosnien opfyldte ikke målet, hvilket har bidraget til tvivl om verdensorganisationens evne til at håndtere krise- og krigssituationer i fremtiden.

En betingelse for en vellykket fredsbevarende FN-operation erkendes derfor nu at være de stridende parter indforståelse med indsættelse af en fredsbevarende styrke. En anden konsekvens har været at tillægge de regionale organisationer større vægt med hensyn til krisestyring og fredsstøttende operationer, d.v.s. en delegering af selve udførelsen fra FN's side.

Hertil kommer, at FN er helt afhængig af Sikkerhedsrådets beslutninger og stærkt afhængig af de økonomiske midler, som medlemslandene efter en fordelingsnøgle indbetaler til organisationen. I de senere år har FN's handlekraft således været reduceret på grund af medlemslandenes gæld til organisationen, især hvad USA angår.

FN's muligheder afhænger således meget af, hvad medlemslandene vil yde.

Medens organisationen har en udbygget struktur inden for den civile sektor, der tager sig af udvikling, tilvejebringelse af fødevarer, sundhed, menneskerettigheder og flygtninge, er FN på den militære side uden egentlige institutioner. Der findes således ikke et militært hovedkvarter med egne militære styrker.

Et forslag om en permanent FN-styrke af frivillige på 10.000 mand er ikke gennemført, hvorfor FN fortsat må basere sig på frivillige styrkebidrag fra nationerne, primært gennem et Stand-By Forces Arrangement, til hvilket medlemslande kan give tilsagn om eventuelle styrkebidrag. Ca. 80.000 mand, hvoraf nogle få hundrede danske, er tilmeldt systemet, ca. halvdelen er på et varsel på 30 dage, men intet land vil på forhånd betingelsesløst give tilsagn om bidrag til en ukendt operation.

FN's Generalforsamling er organisationens demokratiske forum, der samles årligt. Det styrende organ er imidlertid Sikkerhedsrådet, som består af 15 lande, hvoraf 5, Frankrig, Kina, Rusland, Storbritannien og USA er faste medlemmer. Alle 5 lande, der efter 2. verdenskrig stod som sejrherre, har vetoret i Sikkerhedsrådet og kan derved forhindre beslutninger i rådet.

I de senere år har der været tanker om, at andre større lande skulle være permanente medlemmer, Indien, Japan, Brasilien og Tyskland har været nævnt. I givet fald vil de næppe blive udstyret med vetoret.

FN's Generalforsamling er ikke organisationens styrende organ, men den mest demokratiske, idet hvert medlemsland er repræsenteret deri med én stemme uanset landets størrelse. Generalforsamlingen er et rådslående og -givende forum med ret til at diskutere, anbefale samt vedtage resolutioner, som kan blive udmøntet i internationale konventioner i FN-regi. Men Generalforsamlingen har ingen virkelig myndighed og ingen magt til at træffe bindende beslutninger.

Ofte deltager stats- og regeringscheferne - eller udenrigsministrene - i Generaldebatten, der starter hvert år i september, hvor de fremsætter deres syn på spørgsmål af international betydning, og har lejlighed til at mødes. Ifølge FN-pagten skal Generalforsamlingen godkende organisationens budget, men de nationer, der betaler mest, har her en større indflydelse end andre. I visse tilfælde standser et land sine betalinger til særlige projekter som følge af utilfredshed.

Generalforsamlingen vælger ti medlemmer til Sikkerhedsrådet, hvortil kommer de fem permanente medlemmer.

Sikkerhedsrådet er suverænt styrende og har hovedansvaret for opretholdelse af mellemfolkelig fred og sikkerhed under iagttagelse af organisationens formål og grundsætninger.

Under forudsætning af, at ingen veto nedlægges, kan Sikkerhedsrådet på FN's vegne gribe ind, når der opstår situationer, der antages at bringe opretholdelsen af mellemfolkelig fred og sikkerhed i fare. Dette kan ske ved forsøg på en fredelig bilæggelse af konflikter ved forhandling, mægling, forlig, voldgift m.v. bakket op af en konfliktforebyggende eller fredsbevarende styrke.

Såfremt der foreligger trussel mod freden, fredsbrud eller en angrebshandling, skal Sikkerhedsrådet beslutte, hvilke forholdsregler der skal anvendes med henblik på opretholdelse eller genoprettelse af mellemfolkelig fred. Det kan dreje sig om tvangsforanstaltninger lige fra afbrydelse af forbindelser, økonomiske, trafikmæssige og diplomatiske m.v., til anvendelse af de luft-, sø- eller landstyrker, som måtte være nødvendige for at opretholde eller genoprette mellemfolkelig fred og sikkerhed.

Under sådanne omstændigheder har FN undtagelsesvis ret til at gribe ind i et lands indre anliggender, når Sikkerhedsrådet skønner det nødvendigt for opretholdelse eller genoprettelse af mellemfolkelig fred og sikkerhed. Denne hjemmel har været anvendt i bl.a. Somalia og Bosnien, men eksempelvis ikke i Tjetjenien. Om der er hjemmel til indgribning eller ej afhænger således af, hvordan de fem permanente medlemmer ser på den enkelte situation.

Som et veludviklet og bidragydende land, har FN ingen direkte betydning for den danske befolkning, men anvendes til at kanalisere en del af vor ulandsbistand ud til trængende befolkninger samt til at legitimere og eventuelt lede indsættelsen af danske enheder uden for NATO-området. FN's betydning for verdenssamfundet skal især ses i forbindelse med bistand til folk i nød, fredsbevarelse og fredsmægling.

Som nævnt er tendensen i fremtiden, at regionale organisationer som OSCE og NATO på FN's vegne skal kunne løse fredsstøttende opgaver primært inden for regionen (verdensdelen). I Afrika eksempelvis Organisationen for Afrikansk Enhed (OAU). Også sub-regionale organisationer vil kunne anvendes. En betingelse herfor bør dog fortsat være, at det principielt sker med et FN-mandat i ryggen.

Det må således forudses, at danske styrkebidrag i fremtiden i højere grad end hidtil vil komme til at indgå i regionale eller sub-regionale fredsstøttende operationer, der løser opgaver på vegne af FN i Europa, Afrika og Asien. Selv om der har været politiske udmeldinger om, at Danmark ikke skal deltage i FN-operationer uden for Europa, vil en sådan holdning næppe kunne deles af den danske befolkning i tilfælde, hvor der gennem medierne opstår den folkelige opfattelse, at vi ikke kan sidde med hænderne i skødet, og at der må handles fra dansk side, når FN beder os om styrkebidrag.

Organisationen for Sikkerhed og Samarbejde i Europa (OSCE)

Organisationen omfatter i dag 55 lande hele vejen rundt om den nordlige halvkugle, idet dog rest-Jugoslaviens medlemskab er stillet i bero. Følgende lande har observatørstatus: Japan, Sydkorea, Israel, Marokko, Algeriet, Tunesien og Ægypten.

Organisationen er en fortsættelse af Konferencen om Sikkerhed og Samarbejde i Europa, der påbegyndtes i 1973. I 1975 undertegnede den såkaldte Helsingfors-slutakt af 33 europæiske lande, inklusive Sovjetunionen, samt

USA og Canada. Heri blev principperne for fremtidens samarbejde og sikkerhed i Europa trukket op. Det drejede sig om afståelse fra trussel om magtanvendelse eller brug af magt, som er uforenelig med FN's formål, omgrænsernes ukrænkelighed, hvilket især Sovjetunionen lagde vægt på, fredelig bilæggelse af konflikter, respekt for menneskerettighederne (vestlige krav) og om samarbejde mellem staterne. Hertil kom bestemmelser om tillidsskabende foranstaltninger, bl.a. angående orientering om forestående militærøvelser, gensidig observation m.v., der senere er blevet udbygget væsentligt.

Nævnes bør også det Charter for et Nyt Europa fra Paris-topmødet i november 1990, der markerer afslutningen på Den kolde Krig. Umiddelbart forud for topmødet havde NATO-landene og Warszawapagt-landene underskrevet traktaten om reduktion af de konventionelle styrker i Europa, der bl.a. medførte fjernelse af 40.000 kampvogne og kanoner fra det europæiske rum mellem Atlanterhavet og Ural.

OSCE har især gjort sig gældende med et stille diplomati. En Højkommissær for Nationale Mindretal er engageret i at løse mindretals- og menneskerettighedsproblemer i Estland, Letland, Slovakiet, Ungarn, Albanien, Ukraine, Kazakhstan og Kirghisistan og tager sig også af sigøjnernes forhold.

Overvågelse af valghandlinger i de nye demokratier udgør en vigtig del af organisationens virke, og det konfliktforebyggende arbejde sker bl.a. ved udstationering af missioner.

På det militære område har OSCE især spillet en rolle i Albanien i 1997, og som formidler af fredsforhandlingerne i Tjetjenien.

NATO har forpligtet sig til at stille styrker til rådighed for OSCE, hvilket dog ikke hidtil har været aktuelt. Styrken til Albanien var en europæisk styrke af "de villige".

Den øverste politiske myndighed er OSCE's topmøder med deltagelse af stats- og regeringscheferne, som finder sted hvert andet år.

OSCE andetøverste politiske organ er Ministerrådet, der består af medlemslandenes udenrigsministre. Formandsskabet for OSCE går på skift mellem udenrigsministrene for en periode af et år.

Den daglige ledelse varetages af generalsekretæren, under hvilken der er et Kontor for Demokratiske Institutioner og Menneskerettigheder, Højkommissæren for Nationale Mindretal, en Repræsentant for Mediernes Frihed, et Sekretariat samt udsendte missioner.

OSCE mangler et Sikkerhedsråd med de større nationer som faste medlemmer i lighed med FN. Et tilløb til et sådant råd ses dog i den kontaktgruppe vedrørende eks-Jugoslavien, som består af USA, Rusland, Frankrig, England, Tyskland og Italien.

OSCE's betydning for et stabilt land som Danmark ligger især i konfliktforebyggelse, som hindrer kaos i og flygtningestrømme fra udlandet.

Betydningen for verdenssamfundet er ikke målelig. Det er umuligt at sige, hvad der ville være sket, hvis OSCE ikke havde eksisteret. Man kan dog

tillægge OSCE's virke betydning i forbindelse med sovjetdiktaturets sammenbrud, for freden i Tjetjenien og Albanien samt for fremskridt, hvad angår demokrati, menneskerettigheder og mindretalsspørgsmål.

For tiden forhandles en ny aftale om våbenbegrænsning i Europa på baggrund af den nye sikkerhedspolitiske situation.

En sådan ny aftale vil kunne lægge lavere lofter over danske våbensystemer end de nuværende, eksempelvis hvad angår antallet af kampvogne. OSCE arbejder endvidere på et Charter om en europæisk sikkerhedsmodel, som skal tjene befolkningernes behov for sikkerhed og skabe et fælles sikkerhedsrum. Dette sker efter russisk ønske om en sikkerhedsmodel for Europa som et modtræk mod udvidelsen af NATO. Nogen afgørende ny-skabelse skal dog ikke forventes.

OSCE er et eksempel til efterfølgende for andre verdensdele med hensyn til sikkerhed og samarbejde. OSCE's muligheder og betydning i fremtiden afhænger især af USA's engagement.

Europarådet

Europarådet blev oprettet i 1949 og beskæftiger sig især med menneskerettigheder, mindretalsproblemer samt sociale og kulturelle forhold. Rådet har vedtaget en række konventioner for disse områder samt en konvention om bekæmpelse af terrorisme. Rådet beskæftiger sig således med en ikke-militær del af sikkerhedspolitikken, som kan have en konfliktforebyggende effekt. Arbejdet ligger tæt op ad OSCE's arbejdsområder, men kredsen af medlemslande er ikke sammenfaldende, idet Europarådet kun omfatter ca. 40 medlemslande, som dog alle er med i OSCE.

NATO

Den nordatlantiske organisation er opbygget på grundlag af Atlantpagten fra 4. april 1949.

Atlantpagten formål er at forsvare medlemmernes territorier og beskytte og fremme de værdier, de har til fælles, og som er baseret på demokrati, individets frihed og lov og ret. Deres stræben er at fremme stabilitet og velfærd i det nordatlantiske område.

Under Den kolde Krig sikrede NATO freden i Europa, dels gennem en militær afskrækkelse og dels ved forhandlinger om nedrustning og afspænding.

Siden Berlin-murens fald i 1989 har NATO i høj grad omstillet sig til den nye sikkerhedspolitiske situation i Europa, især ved at indlede et samarbejde med de tidligere Warszawapagt-lande samt alliancefrie lande under Partnerskab for Fred.

NATO's styrke ligger i det politiske samarbejde baseret på en handlekraftig militær organisation med USA som frontfigur.

Som en videreudbygning af Partnerskab for Fred besluttede NATO i 1994 at indføre: Combined Joint Task Forces (CJTF), d.v.s. multinationale

værnsfælles indsatsstyrker. CJTF-ideen tager sigte på at skabe en kapacitet, der sikrer,

- at alliancen bliver bedre rustet til at gennemføre operationer, der falder uden for Atlantpagtens artikel 5 om det fælles forsvar af NATO-området, d.v.s. operationer uden for NATO-området,
- at der skabes operative muligheder for en selvstændig europæisk anvendelse af NATO's personel og materiel til operationer, hvor USA og Canada ikke ønsker at deltage,
- at forbedre mulighederne for at gennemføre fredsstøttende operationer sammen med ikke-NATO-lande.

Øverste politiske organ i alliancen er NATO-Rådet og øverste militære organ Militærkomiteen.

NATO's militære kommandostruktur er under revision og omstilling, hvilket dog næppe vil påvirke den foretagne opdeling af NATO-landenes styrker i:

- De Umiddelbare Reaktionsstyrker,
- De Hurtige Reaktionsstyrker,
- Hovedforsvarsstyrkerne,
- Tillægsstyrkerne (forstærkninger).

Hovedparten af de danske operative styrker indgår i Hovedforsvarsstyrkerne, en mindre del i De Hurtige Reaktionsstyrker, medens kun en meget lille enhed, en opklaringsdeling fra Bornholms Værn, indgår i De Umiddelbare Reaktionsstyrker. Delingen deltog i OSCE-operationen i Bosnien.

NATO har hidtil virket i eget område inden for det euro-atlantiske rum og har som organisation været tilbageholdende med operationer "out of area". Dette princip er dog blevet brudt med NATO's afløsning af FN-styrkerne i Bosnien-Herzegovina i 1995. Dette skete med deltagelse af partnerskabslande, herunder Rusland. Danmark havde indtil da holdt på, at dansk forsvar ikke kunne deltage i alliancens mulige operationer, som gik ud over Atlantpagtens § 5 om fælles forsvar i tilfælde af et angreb på et medlemsland. Et standpunkt, som det også fremover kan blive nødvendigt at fravige.

NATO står foran en udvidelse med Polen, Tjekkiet og Ungarn i 1999.

En udvidelse med andre østeuropæiske lande, herunder de tre baltiske, er på tale, men udskudt til en ubestemt fremtid.

Udvidelsen med Polen får konsekvenser for dansk forsvar, idet Polen herefter vil være dækket af NATO's sikkerhedsgaranti. Danske NATO enheders krigsopgaver må herefter forventes at blive udvidet til Polen, hvilket flytning af LANDJUT's hovedkvarter fra Rendsburg til Stettin (Szczecin) indikerer. Her skal hovedkvarteret for et korps bestående af dansk, polsk og tysk division ligge. Det nye arrangement vil i fredstid få personel- og øvelsesmæssige konsekvenser, men skulle ikke medføre permanent udstationering af danske enheder.

Hidtil har opgaven for Danske Divisions vedkommende ligget nordvest for Berlin, efter at udviklingen var løbet fra et fremskudt forsvar af Slesvig-Holsten.

Det nye operationsområde i Polen vil især medføre øgede krav til hærens logistiske kapacitet.

Såfremt de baltiske lande optages i NATO, vil Danmarks strategiske betydning vokse, idet et eventuelt angreb på disse lande vil medføre, at Danmark bliver gennemgangs- og baseområde for allierede styrker. I givet fald vil en ny omstilling af dansk forsvar derfor være nødvendig såvel som udbygningen af dansk civilforsvar.

Den Europæiske Union

Traktaten om Det Europæiske Fællesskab også kaldet Romtraktaten blev undertegnet af 6 europæiske lande i 1957. Antallet af medlemmer er efterhånden blevet forøget til 15. Med Maastricht-traktaten fra 1992 blev Den Europæiske Union dannet. En videreudvikling vil finde sted efter Amsterdamtraktatens ikrafttræden.

Den Europæiske Union har bl.a. som mål:

- at fremme økonomiske og sociale fremskridt og et højt beskæftigelsesniveau og opnå en bæredygtig udvikling,
- at styrke sin identitet i internationale sammenhænge, især gennem iværksættelsen af en fælles udenrigs- og sikkerhedspolitik, herunder gradvis udformning af en fælles forsvarspolitik, som vil kunne føre til et fælles forsvar,
- at styrke beskyttelsen af medlemsstaternes statsborgere gennem indførelse af et unionsborgerskab,
- at bevare og udbygge Unionen som et område med frihed, sikkerhed og retfærdighed.

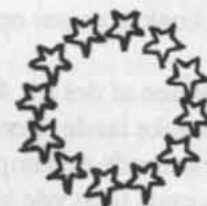
I Maastricht-traktaten fra 1992 blev det nedfældet, at EU skal have fælles udenrigs- og sikkerhedspolitik, som efterhånden kan udbygges med den fælles forsvarspolitik og det fælles forsvar.

Hverken den fælles udenrigspolitik eller den fælles sikkerhedspolitik er hidtil blevet realiseret i nævneværdigt omfang, idet det har knebet med at blive enige, bl.a. som følge af den forskellige styrke i medlemslandenes bånd over Atlanten til USA. Der er ikke tegn på, at det vil forholde sig anderledes i fremtiden. Det er derfor usikkert, om en fælles forsvarspolitik og et fælles forsvar nogensinde bliver realiseret.

EU gør en humanitær indsats uden for eget område, f.eks. i eks-Jugoslavien og i Afrika.

EU's sikkerhedspolitiske betydning ligger da også inden for den bløde del af skalaen, d.v.s. stabilitetsfremmende foranstaltninger så som handel, beskæftigelse, sociale forhold, velfærd, menneskerettigheder, nationale mindretal og miljøet.

Ifølge Amsterdam-traktaten kan EU iværksætte operative opgaver, navnlig i forbindelse med humanitære opgaver og redningsopgaver, fredsbevarende

opgaver og kampstyrkers opgaver i forbindelse med krisestyring, herunder fredsskabelse.

Den Europæiske Union benytter sig af forsvarspagten Den Vesteuropæiske Union (Vestunionen, WEU) til at udarbejde og iværksætte de af EU's afgørelser og aktioner, der angår forsvarsområdet. Danmark kan efter eget ønske deltage i sådanne operationer, selv om vi ikke er medlem af WEU.

De opgaver, der påhviler EU, varetages af et Europa-Parlament, et Ministerråd, en Kommission, en Domstol og en Revisionsret.

For Danmark betyder medlemskabet af EU, at vi fungerer i et indre marked med fri bevægelighed for varer, personer, tjenesteydelser og kapital mellem medlemsstaterne og deltager i udformningen og udmøntningen af EU's fælles politikker.

Set i globalt sammenhæng er EU ved at blive en økonomisk stormagt, der kan tage konkurrencen op med USA og Japan.

I begyndelsen af det 21. århundrede forventes optaget et antal central- og østeuropæiske lande. Denne integrationsproces vil strække sig langt ud over nærværende debatoplægs tidshorisont og umiddelbart svække EU-landenes evne til at yde bistand til u-lande i Afrika og Asien.

Den Vesteuropæiske Union

I 1948 blev Bruxelles-traktaten indgået mellem Beneluxlandene, Storbritannien og Frankrig.

Traktaten var især vendt mod Forbundsrepublikken Tyskland. Indholdsmæssigt kan traktaten betragtes som en forløber for Atlantpagten, der blev orienteret mod Sovjetunionen. Den gensidige forpligtelse til bistand til et angreb WEU-land er dog af mere bindende art, end i Atlantpagten.

I 1954, efter at det franske parlament havde forkastet planen om en Europahær, blev Paris-aftalerne indgået, og Bruxelles traktaten modificeret. Tyskland og Italien blev optaget som medlemmer - i øvrigt også i NATO - og alliancen blev herefter benævnt Den Vesteuropæiske Union.

Under Den kolde Krig var WEU i mølpose, idet NATO var sikkerhedsorganisationen for Vest- og Sydeuropa. Fra 1984 kom der mere liv i WEU, og den betegnes nu som NATO's europæiske søjle samtidig med, at den er EU's militære arm. Reaktiveringen af forsvarspagten er med til at komplicere det sikkerhedspolitiske mønster i Europa.

Som militære midler råder WEU over Det Europæiske Korps, hvori enheder fra Belgien, Frankrig, Tyskland, Luxembourg og Spanien indgår. Hertil kommer en Multinational Division bestående af enheder fra Belgien, Tyskland, England og Holland, inklusive engelske og hollandske marineinfanterister, samt en flådestyrke i Middelhavet bestående af skibe fra Frankrig, Italien, Portugal og Spanien.

I lighed med NATO er det øverste politiske og militære organ WEU-Rådet henholdsvis en nyoprettet Militærkomité.

Ligesom Frankrig ikke deltager i NATO's militære samarbejde, deltager Danmark ikke i WEU-samarbejdet, kun på observatørbasis og på materielområdet.

WEU-traktaten åbner - i modsætning til Atlantpagten - klart op for muligheden af indsættelse af militære styrker uden for eget område, hvor freden kan blive truet. WEU kunne således sende minestrygere til Golfen i 1987-88 under den iransk-irakiske krig. Også under og efter Golfkrigen optrådte WEU-flådefartøjer i samarbejde med den amerikanske flåde, medens NATO som organisation ikke kunne engagere sig.

Igen optrådte en WEU-flådestyrke i Adriaterhavet under embargoen mod eks-Jugoslavien, denne gang sammen med NATO's flådestyrke og under fælles kommando. Også på Donau gjorde WEU sig gældende i embargoen, ca. 250 mand fra WEU var udstationeret til opgaven. I 1993-96 var endvidere stationeret en WEU-politistyrke i Mostar, eks-Jugoslavien.

WEU, der hidtil udelukkende har bestået af NATO-lande, i alt 10, har sine operative svagheder. Den har bl.a. ikke et militært kommandoapparat, som i givet fald derfor skal udskilles fra NATO-stabe (CJTF-arrangementet), den har ikke et effektivt efterretnings- og satellitovervågningssystem og heller ikke en strategisk lufttransportkapacitet, hvorfor der også på disse områder må lånes fra NATO, med mindre det besluttet i fremtiden at tilvejebringe det militært tilstrækkelige på disse områder. En større WEU-operation kan således ikke iværksættes uden indforståelse fra NATO (USA). Hertil kommer, at de britiske og franske atomslagstyrker er relativt svage.

I Amsterdamtraktaten åbnes der mulighed for WEU's integration i EU: I en protokol til Amsterdamtraktaten er desuden bestemt, at Den Europæiske Union og Den Vesteuropæiske Union i fællesskab skal udarbejde ordninger for et udvidet samarbejde imellem dem inden et år efter Amsterdamtraktatens ikrafttræden.

Det er et åbent spørgsmål, om et kommende EU-land, f.eks. Estland, kan være medlem af WEU uden NATO-medlemskab. Problemet opstår ved, at NATO's og EU's medlemskreds ikke er eller vil være sammenfaldende.

Såfremt EU-lande, der ikke er medlemmer af NATO, bliver optaget i Vestunionen, vil sikkerhedsstrukturen i Europa blive endnu mere indviklet og uoverskuelig. I forvejen er sikkerhedsspørgsmålet for Europa en kompliceret affære på grund af de mange overlappende organisationer og systemer. En forenkling må derfor siges at være tiltrængt.

Sammenslutningen af Uafhængige Stater

SNG (russisk forkortelse) blev dannet i forbindelse med Sovjetunionens opløsning og består af de tidligere sovjetrepublikker med undtagelse af de tre baltiske lande.

Der er indgået en række militære og økonomiske overenskomster inden for SNG, og sammenslutningen har fungeret inden for eget område med russiske fredsbevarende styrker, eksempelvis i Georgien og Central-Asien.

Inden for SNG opererer FN og OSCE alene med civile og militære observatør- og mæglergrupper, også med dansk deltagelse. En NATO- eller WEU-ledet, fredsstøttende operation inde for SNG's område er udelukket, med mindre Rusland går i opløsning.

MATERIEL

Hvis forsvaret skal løse sine opgaver skal det råde over materiel, der er tilpasset både de taktiske og de tekniske forhold.

Økonomien spiller også en central rolle i overvejelserne omkring materielsituationen, både størrelsen af det årlige materielbudget og spørgsmålet om, hvordan disse midler udnyttes bedst muligt over en længere tidsperiode.

CS har gennem de senere år fremhævet vigtigheden af at forsvarets materiel yder personellet den bedst mulige beskyttelse både aktivt og passivt. Aktuelt er dette krav særligt vigtigt i forbindelse med de internationale opgaver, hvor danske soldater kan komme i livs- eller helbredstruende situationer.

Modifikationer

CS har flere gange påvist, at det sjældent kan betale sig for hverken samfundet eller forsvaret at anskaffe brugt materiel og lade det modificere (modernisere). I en rapport fra en arbejdsgruppe i CS peges der på flere eksempler, hvor man i forsvaret har valgt kortsigtede og kostbare beslutninger indenfor materielområdet. Beslutninger, der har ført til udgifter, der ofte er langt større end beregnet og dermed nærmer sig prisen på nyt materiel. Og beslutninger, der i flere tilfælde har givet materielsystemer der kun i en meget kort periode har været operationelt brugbare ud fra realistiske og rimelige synspunkter.

Der findes i alle 3 værn eksempler på ovennævnte kortsigtede og kostbare materielprojekter m.h.t. indkøb og/eller modifikation: kampvognene Leopard 2A4 og M/41, F-16 flyets modifikation og Niels Juel klassen i søværnet.

Ulemperne ved de såkaldte modifikationer eller opgraderinger er:

- Der er ikke nogen økonomisk gevinst når alle faktorer medtages
- Der er, specielt i indkørigsperioden, meget store driftsmæssige problemer med modificeret materiel

- Levetiden og reservedelsgarantien for det modificerede materiel er ofte ret kort. Derved er løsningen endnu mindre attraktiv, også økonomisk
- Vigtigst er dog det faktum, at modificeret materiel operationelt sjældent når den standard, nyt materiel har. Det kan have kritisk betydning for den beskyttelse, materiellet giver personellet på for eksempel internationale missioner.

CS skal derfor anbefale, at modifikation/opgradering af ældre materiel nøje overvejes før en eventuel igangsætning og at alle faktorer medtages i den endelige vurdering.

Nyt materiel

Det er efterhånden blevet klart bevist, at det i de fleste tilfælde ud fra operationelle betragtninger, med hensyn til personellens sikkerhed og økonomien i materielsystemets levetid bedre kan betale sig at købe nyt materiel sammenkædet med medproduktions- og kompensationsaftaler for dansk erhvervsliv. Det er vel ikke forbudt at se langsigtet og samfundsmæssigt på investeringer i forsvaret.

Der skal anskaffes meget nyt materiel i årene fremover. Ud over den nødvendige og yderst vigtige behovsanalyse er det også centralt at se nøje på hvad markedet kan tilbyde.

Forsvarets materielanskaffelser har stor betydning for erhvervslivet og dermed for det danske samfund.

Erhvervslivet - og samfundet - nyder godt af den forøgede beskæftigelse og af tilførslen af ny teknologi og viden gennem disse projekter.

Denne effekt på samfundet og erhvervslivet bør være med i vurderinger af materielindkøbet.

Dette kan sammenholdes med en vurdering af de samlede udgifter over projektets levetid, hvilket kraftigt vil understrege fordelene ved at købe nyt materiel.

De operative krav og ønsket om den størst mulige sikkerhed for personellet er dog afgørende, når beslutningen om materielanskaffelse skal tages.

Udlicitering

Udlicitering af vedligeholdelse m.m. af militært materiel omhandler ikke opgaver, der influerer på beredskabet.

Men af hensyn til samfundsøkonomien, til den bedst mulige udnyttelse af forsvarets ressourcer og til bevarelsen af den nødvendige ekspertise, skal CS foreslå, at forvaltningen af den nævnte udlicitering ændres. Herved kan man komme i fuld overensstemmelse med de gældende regler på området. Heri står der (§ 1), at der kun kan udliciteres: "Dersom det gennem udbudet godtgøres, at det alle forbehold i betragtning er det mest fordelagtige for staten"!

På den måde kan man sikre sig, at eventuelt ledige ressourcer og faciliteter anvendes og kun medregnes i det omfang, opgaven medfører yderligere udgifter for staten.

CS lægger også megen vægt på, at man ved udliciteringer tager rimeligt hensyn til "forsyningssikkerhed" i forbindelse med faglige konflikter. Her henviser vi til forholdene på Flyveskolen under storkonflikten i maj 1998.

Sammenfatning

Den teknologiske udvikling indebærer at der også i årene fremover skal anskaffes nyt materiel til forsvaret.

I efteråret 1997 udkom der en rapport fra et udvalg nedsat af Forsvarskommissionen, Udvalget vedr. forsvarets materiel (UFOM).

Rapporten indeholder en total status over materiellet i forsvaret bl.a. levetid, tilstand, anvendelsesmuligheder, udfasningstidspunkt m.v.

CS finder at denne rapport alment er et brugbart grundlag for fremtidige materielanskaffelser til forsvaret. Det er dog et stort problem at niveauet for forsvarets materiel på flere centrale områder ikke når det skitserede i år 1999. Dermed er basis for Materielrapporten for usikker.

CS nedsatte derfor en arbejdsgruppe som skulle komme med CS's vurdering af materielsituationen i forsvaret. Denne arbejdsgruppe udkom i efteråret 1998 med en rapport, der nu er afleveret til forsvarsministeren og forsvarschefen.

Af denne rapport fremgår bl.a., som nævnt ovenfor, at kvaliteten på flere vigtige materielområder i 1999 er overvurderet i UFOM rapporten.

Materielområderne som efter CS's opfattelse ikke når den ønskede standard er blandt andre: HAWK (fase 2), F-16 MLU, Kampvognene Leopard 2A4, 1A5, M/41 og korvetterne.

TEKNOLOGI

Teknologien har specielt i dette århundrede haft stor indflydelse på den militære materieludvikling og dermed påvirket krigsførelsen som sådan. Siden slutningen af den kolde krig har reduktionen i de forskellige landes forsvarsbudgetter betydet en opbremsning i udviklingen (forskningen) indenfor militær teknologi i forhold til udviklingen indenfor den civile teknologi.

Det ser derfor ud til at den civile teknologiske udvikling vil sætte sit præg på mange af de produkter som fremover vil blive anvendt indenfor det militære område, især på områderne som informationsteknologi, kommunikationsområdet, simulatorer m.v.

Kun helt særlige områder som ammunition, missiler og anvendelse af helt specielle konstruktionsmaterialer ved udformning af fremtidige platforme vil fremover stadig blive udviklet i det militære regi.

Formålet med denne udvikling er imidlertid grundliggende stadig, at forsvaret skal råde over materiel, som er en evt. fjendes udstyr overlegent. Det vil sige, at materiellet skal have visse egenskaber. Først og fremmest gælder det om at samspillet mellem mennesker og mellem mennesker og maskine er i orden. Det er materiellet, der skal få disse processer til at ske. Derfor er det vigtigt at optimere kombinationen af de mekaniske og elektroniske komponenter, som materiellet er opbygget af med hensyn til faktorer som: holdbarhed, pålidelighed, brugervenlighed, kompakthed og effektivitet. Krav om miljøhensyn har dog især i de senere år fået større betydning.

Elektronikområdet

Det der har præget udviklingen indenfor dette område mest i de sidste årtier er halvlederen, der er kunstig intelligens.

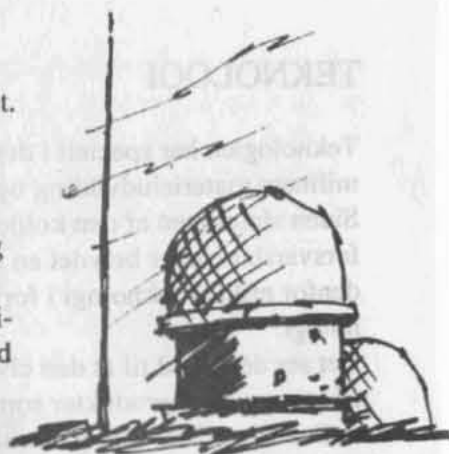
Hvis der indbygges intelligens i en maskine/apparat, kan udstyret udføre flere- og mere avancerede opgaver, end hvis det blev betjent direkte af en person.

På alle områder ses en stigende tendens til at implementere intelligens i materiellet.

Især på IT (informations teknologi) området, hvor computeren er grundstenen. IT-området har udviklet sig eksplosivt indenfor de seneste år, hvor enorme verdensomspændende informationsnetværk som telenet og internet er opstået. Disse netværk sørger for hurtig information mellem personerne, hvilket er en altafgørende faktor for et effektivt forsvar, og ved brug af kompression af data vil et sådan system være endnu mere effektivt. Det altafgørende for især forsvarets brug af sådanne netværk er sikkerheden. Der er derfor udviklet antivirus til at beskytte mod virusser i systemerne og "firewalls" bruges til at beskytte brugeren mod hackere. Når der sendes data mellem brugere er det også vigtigt at signaler, der sendes via kabler eller gennem luften, er krypteret (kodet) så fjenden ikke kan benytte disse data.

De fremtidige kommando- og kontrolsystemer (C4I) forventes at få stor betydning for informationsudveksling mellem enheder og stabe i forsvaret. Telekommunikationen er også i rivende udvikling, derfor er udbudet af systemer også vokset i den civile sektor, hvor systemer som NMT, GSM, DCS 1800 og satellitter har set dagens lys. Forsvaret har fulgt denne udvikling, men har dog egne systemer med egne frekvenser. Det gælder dog også her at der må stilles krav til sikkerheden ved disse systemer. Elektromagnetiske- og akustiske bølger bruges dog ikke kun til kommunikation, men også til at måle de signaler fjenden uundgåeligt udsender med enten aktive eller passive sensorer.

Soldatens drøm om at kunne "se i mørke uden selv at blive set" er for længst en realitet i form af forskellige typer mørkekampmateriel. Der er dog stadig en udvikling i gang på dette område, idet sensor teknikken udvikler sig til at blive meget omfattende. For at få et klart billede af fjenden er der blevet udviklet sensorer, der måler med større præcision og målesystemer, hvor der indgår flere sensorer, der har hver deres måleområde. Med denne teknik vil det være muligt at overvåge større områder fra en kommandocentral og dermed indsætte de fornødne modforholdsregler. For at ødelægge fjendens muligheder for at udnytte kommunikation og sensing er det muligt at bruge modforanstaltninger som jamming (støjsending) og spoofing (udsendelse af falske signaler).

Øvrige områder

Simulatorer til understøttelse af uddannelsen er med stort udbytte blevet indført indenfor mange områder i forsvaret, såvel taktiske- som tekniske områder. Disse systemer udmærker sig ved at kunne give eleven en oplevelse af at være i en "realistisk situation" ved brug af færre ressourcer. Det er dog ikke muligt at erstatte den "reelle situation" fuldstændig ved hjælp af disse simulatorer, så en uddannelse i "marken" kan ikke erstattes helt på denne måde, men der er ganske givet penge at spare på dette område i form af mindre forbrug af ammunition, brændstof og slid på køretøjer m.v.

Hæren

Med en kampvægt på ca. 60 tons er de middeltunge kampvogne ved at nå en øverste grænse for hvad der er acceptabelt vægtmæssigt og dermed mobilitetsmæssigt.

På dette område vil der blive forsøgt anvendt nye typer materialer (komposit) således at man fastholder beskyttelsen, men nedsætter vægten og dermed forøger mobiliteten.

Generelt gælder for hærens område, at våbensystemerne bliver teknisk mere avancerede og at der også vil ske stor udvikling især indenfor kommando- og kontrolsystemer (C4I). Der vil derfor blive stillet endnu større krav til det tekniske personels uddannelse.

Søværnet

Søværnet har været forudseende, idet man allerede har udviklet et genialt modul- og containerkoncept ved opbygningen af de nyere skibe. Dette medfører stor fleksibilitet for anvendelse af det enkelte skib. Denne udvikling bør fortsætte med større skibe til indsættelse i internationale opgaver m.v.

Generelt gælder for søværnets område, at våbensystemerne også her vil blive mere teknisk avancerede og at det ligeledes vil stille store krav til det tekniske personels uddannelse.

Flyvevåbnet

Her er den mest spændende tendens udviklingen indenfor fjernstyrede luftfartøjer, Unmanned Aerial Vehicles, UAV. (Foreløbig under anskaffelse til opgaver i hæren).

Disse fartøjer kan udstyres med alle former for sensorer og sendes ud for at opklare bag fjendens linier, men de kan også anvendes til andre formål f.eks. angrebsopgaver.

Stealth teknologien er en anden måde at beskytte sig på. Denne teknologi anvendes mest i forbindelse med fly, idet den er medvirkende til at gøre et fly "usynlig" på fjendens radar.

Generelt gælder for flyvevåbnets område, at våbensystemerne vil blive teknisk mere avancerede og at det som for de 2 andre værn vil stille store krav til det tekniske personels uddannelse.

Fremtiden

Mange af de ovennævnte teknologier vil helt sikkert indgå i fremtidens forsvarsmateriel. Dertil kunne tænkes yderligere teknologi som; robotter, bioteknologi (implantering af elektronik i mennesker og dyr) og nanoteknologi anvendt i fremtiden.

FORSVARETS STØTTE TIL CIVILE SAMFUND.

Forsvaret har en organisation, et kommando- og kommunikationssystem samt personel og materiel, som gør det egnet til at løse civilt orienterede opgaver såvel i det danske som i udenlandske samfund.

Forsvaret løser da også allerede i dag en række sådanne opgaver, især i Danmark.

Selv om forsvaret gennem de senere år har fået tilført flere civilt orienterede opgaver, foreligger der fortsat en lang række muligheder, som kan og bør udnyttes bedre i det nye århundrede, dels af samfundsmæssige, dels af humanitære grunde.

STØTTEN TIL DET DANSKE SAMFUND.

Forsvaret kan naturligvis ikke ubegrænset anvende sine ressourcer i det civile samfund, idet der aktuelt må tages hensyn til private udbydere og forsvarets militære opgaver.

Reglerne for udlicitering bør imidlertid på dette område tages op til en kritisk nyvurdering, idet der tages hensyn til fortsat opretholdelse og udvikling af den faglige ekspertise i forsvaret. Samtidig bør der også tages højde for, hvad der samfundsøkonomisk bedst kan betale sig.

Det vil imidlertid være muligt umiddelbart at overføre opgaver fra én statsinstitution til en anden uden større problemer og dermed får en bedre udnyttelse af statens ressourcer, som vi har set det med hensyn til overførelse af opgaver vedrørende forureningsovervågning og -bekæmpelse på havet samt overførelsen til forsvaret af statens isbrydere.

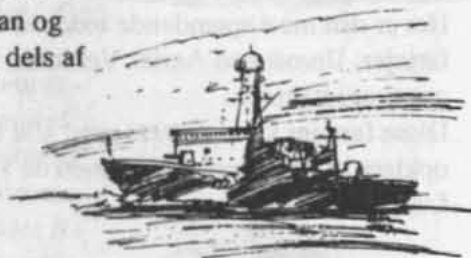
Bevogtning af EU's ydre grænse på havet.

Med til indførelsen af EU's Ydre Grænse vil der blive stillet øgede krav til kontrollen ved de danske territorialfarvandsgrænser, som vil være en del af EU-grænsen, hvor der indføres skærpede krav om bevogtning for at hindre indsmugling af varer og personer og anden form for kriminalitet.

Derfor bør ansvaret for den skærpede bevogtning af den danske territorialgrænse til søs entydigt placeres hos forsvaret (især søværnet og flyvevåbnet).

Det foreslås derfor, at forsvaret pålægges ansvaret for udførelsen af den søværts grænsekontrol i samarbejde med politi samt Told & Skat, hvis praktiske opgaver bør overføres til søværnet og udføres med hidtil oplagte flådefartøjer eller med nye skibe bygget til formålet.

Det bemærkes, at søværnet allerede har politimyndighed på havet i henhold til Kgl. Anordning af 2. oktober 1940.

Stop for skibes forurening i Nordsøen.

I Nordsøen udleder skibe olieaffald i et helt uacceptabelt omfang, uden at blive opbragt eller retsforfulgt.

Forurening af danske farvande kan ikke forventes at blive reduceret i de kommende år, medmindre der træffes øgede foranstaltninger herimod. Det skal derfor foreslås, at der anskaffes nye og eventuelt større inspektions- og miljøskibe med up to date udstyr, hvoraf et stationeres permanent i Nordsøen.

Øget kapacitet til forureningsbekæmpelse i andre farvande.

Skærpet beredskab og øget kapacitet bør også tilvejebringes i Store Bælt og Øresund som følge af risikoen for påsejling af broanlæggene.

Der bør tilvejebringes en plan for anskaffelse af nye miljøskibe med moderne udstyr. En sådan plan er ikke indeholdt i Forsvarskommandoens rapport om forsvarets materiel fra august 1997.

Bedre udnyttelse af forsvarets materiel.

Forsvaret har indkøbt materiel for milliarder af kroner, hvoraf en del hele tiden - eller det meste af tiden - er anbragt på depot. Efter nogle årtier må det kasseres.

Samfundet kunne få mere gavn og glæde af sådant materiel, såfremt det udlejes til private og andre offentlige myndigheder (til normal markedspris), eller eventuelt stilles vederlagsfrit til rådighed for nødhjælpsorganisationer o.l. samt statsinstitutioner.

Sådanne arrangementer vil samfundsøkonomisk helt klart være en fordel. Der kan i den forbindelse peges på en bedre udnyttelse af

- ingeniørmateriel,
- transportmateriel og
- overvågningsmateriel (politiet)

Militært bemandet ingeniørmateriel og transportmateriel vil også som led i personellet uddannelse kunne deltage i oprydning af forurenede områder.

Måltrettet indsats over for vanskeligt stillede unge.

Det er en kendsgerning, at forsvaret har en pædagogisk ressource og en mængde spændende tilbud, der tiltaler unge mennesker.

Samtidig har vi i Danmark en gruppe af unge omkring 15 - 16 års alderen, der har problemer med at tilpasse sig den daglige tilværelse i samfundet. Yderligere har det i mange tilfælde vist sig, at en mere utraditionel form for pædagogik og undervisning er gavnlig med henblik på at få denne gruppe unge ind i et "normalt" gænge.

CS foreslår derfor, at forsvaret i samarbejde med de sociale myndigheder giver vanskeligt stillede unge et tilbud om for eksempel et etårigt ophold på en "Forsvarets Praktiskole".

Modellen kunne bygge på den erhvervspraktik, forsvaret tilbyder unge i folkeskolen, men selvfølgelig væsentlig udbygget: en blanding af praktiske fag (forsvarets værksteder m.m.), teoretisk undervisning samt øvelser og oplevelser som at komme ud at sejle, ud at flyve og besøge udvalgte enheder.

Det forudsættes herved, at de unge ikke uddannes i våbenbrug.

"Praktikskolen" kunne udmærket fungere i tilknytning til bestående militære etableringer.

Personalemæssigt kunne man eventuelt trække på stampersonelgruppen og på Forsvarets Center for Lederskab.

En sådan indsats vil sikkert være til gavn for de unge og for samfundet. Yderligere vil forsvaret få adgang til en gruppe unge mennesker med et indgående kendskab til forsvaret som arbejdsplads.

Det bemærkes, at forsvaret gennem de seneste årtier har givet plads til straffede værnepligtige som led i en resocialiseringsfilosofi, men resultatet har ofte været negativt set med den militære enheds øjne.

CS mener, at nye veje bør betrædes og på et tidligere tidspunkt, når det gælder forsvarets del af indsatsen over for de vanskeligt stillede unge.

Selv om der ikke for nærværende er belæg for, at forsvaret kan løse en sådan opgave billiger og bedre end andre myndigheder og institutioner, og selv om det ikke vurderes muligt umiddelbart at integrere forslaget i forsvarets nuværende uddannelsesstruktur, finder CS, at forslaget bør undersøges og vurderes nærmere.

STØTTEN TIL UDENLANDSKE SAMFUND.

Dansk forsvars støtte til det danske, civile samfund er ikke nævnt i loven om forsvarets formål, opgaver og organisation m.v. af 8. december 1993. Derimod er det i lovteksten bestemt, at dansk forsvar på mandat af FN eller OSCE med militære midler, direkte eller stillet til rådighed gennem NATO, bl.a. skal kunne bidrage til løsning af humanitære opgaver - understøttet i udlandet.

Det Internationale Humanitære Beredskab (IHB)

Forsvaret deltager også i Udenrigsministeriets Internationale Humanitære Beredskab (IHB).

Udvidelsesmulighederne inden for forsvarets engagement i beredskabet bør vurderes.

Udnyttelse af forsvarets materiel

Også i forhold til udlandet bør forsvarets materiel i højere grad anvendes, især til humanitære opgaver.

Efter at konventionen mod personelminer er tiltrådt af en lang række lande, herunder Danmark, er en af de mest presserende opgaver i udlandet: Rydning af de millioner landminer, der er udlagt i nuværende og tidligere konfliktområder.

Danmark har indkøbt et antal minerydningsmaskiner, såkaldte mineplejle- og -plove, som for størstedelens vedkommende vil være på depot, hvilket vi, situationen taget i betragtning og som foregangsland, ikke kan være bekendt.

CS skal derfor foreslå at mineplejlene og -plove m.m. sendes ud i minerydningsopgaver, bemanded med dansk frivilligt personel eller udenlandsk personel med danske instruktører og dansk teknisk personel.

Tilsvarende betragtninger om anvendelse af andet forsvarsmateriel til humanitære opgaver i udlandet kan anlægges for bl.a.:

- Ingeniørmaskiner, evt. til entreprenøropgaver
- Felthospitalsudstyr
- Hospitalsskib
- Transportfly og -helikoptere

Ved nyindkøb af lufttransportmateriel vil muligheden for ydelse af flytransport eksempelvis blive forbedret. Forsvaret bør også vederlagsfrit kunne stille andet materiel til rådighed for hjælpeorganisationerne. Man kunne eksempelvis tænke sig, at der udpeges et specifikt område i et uland, der har brug for en forbedret infrastruktur med eksempelvis veje, broer, vand og telekommunikation. Løsning af sådanne opgaver kunne eventuelt knyttes sammen med uddannelsen af ingeniør- og telegraftropper. Der kunne også trækkes på Forsvarets Sundhedstjeneste ved for eksempel at udruste et hospitalsskib samt på flyvevåbnets tunge transportfly.

Miljørensning i Baltikum og Polen

Samarbejdsaftaler, som Forsvarsministeriet har indgået med Østersølande, omfatter også miljøområdet. I aftalen med Estland er således som et samarbejdsområde anført: "The role of the Armed Forces concerning environmental clean-up" og "Clearing of former Soviet military facilities and exercise areas".

Skal handling følge ord, bør enheder fra det danske forsvar udsendes til oprydning på de tidligere sovjetiske kaserner og øvelsesområder.

ANDRE FORSLAG

Beskæftigelsesmæssige og andre fordele ved materielindkøb

Ud over de opgaver, som sigter direkte mod støtte af civile samfund, og som finansieres over finansloven, har forsvaret også på anden måde stor betydning for det civile, danske samfund, især hvad angår beskæftigelsen i det private erhvervsliv og tilførsel af know how og ny teknologi til dansk industri i forbindelse med materielindkøb og besparelser/forøgede indtægter for staten.

Ligesom alle lovforslag i dag skal miljøvurderes, burde det vurderes, hvilken økonomisk og beskæftigelsesmæssig effekt for det civile samfund forsvarets større materielindkøb har i hele materiellets anvendelsestid. Dette ville bl.a. kræve, at bevillingsansøgningen til Finansudvalget indeholder et overslag over udgifterne ved indkøb af systemet fordelt over hele dets levetid, ofte omkring 30 år, samt en redegørelse for indkøbets samlede effekt over for det civile samfund.

Refusion af uddannelsesomkostninger.

Forsvaret gennemfører mange uddannelser, som på et eller andet tidspunkt kommer det civile samfund til gode.

Det bør derfor overvejes, om ikke der på visse af de største og dyreste uddannelser kunne etableres et samarbejde (joint venture) med store danske eller skandinaviske firmaer.

Eksempelvis kunne den dyreste af alle uddannelser, pilotuddannelsen, tænkes gennemført i forsvarsmæssigt regi, men på en sådan måde, at et vist antal piloter forlods var designet til SAS efter et vist antal års gavntjeneste. Til gengæld skulle SAS betale en forholdsmæssig procentdel af udgiften i forbindelse med uddannelsen. En gennemførelse heraf kunne forhindre problemstillingen om tjenestepligt og erstatningspriser ved afgang fra forsvaret og dermed afskaffe pilotmanglen.

Udlejning af forsvarets faciliteter

I dag foregår der allerede en stor udnyttelse af forsvarets fritids og idrætsfaciliteter.

Det vurderes, at det kunne være rentabelt at udbygge dette samarbejde.

Tilføjelse i lovteksten

I betragtning af det omfang, som forsvarets støtte til civile samfund har fået og fremover vil få, skal CS sluttelig foreslå, at forsvarets støtte til det civile, danske samfund opføres som en opgave i selve lovteksten.

ANDRE LANDES MILITÆRE FORSVAR

England

Har hidtil været det eneste europæiske land udelukkende med et professionelt forsvar.

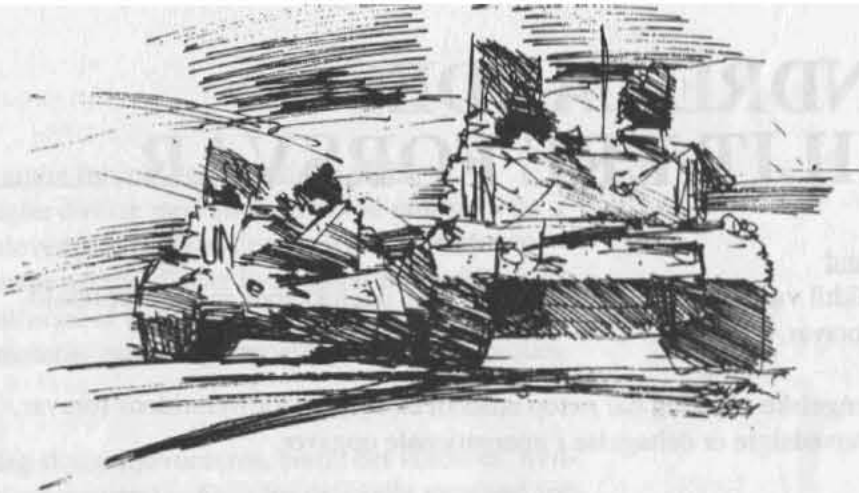
Den engelske regering har netop udsendt en ny plan for fremtidens forsvar, hvis hovedsigte er deltagelse i internationale opgaver.

Det medfører større materielinvesteringer og en ny struktur for de væbnede styrker. Udgangspunktet for strukturen er en pulje af enheder i højt beredskab fra alle tre værn. Det giver mulighed for at satse på en fælles indsats og man kan sammensætte styrkerne efter opgaven. Og det styrende princip er, at de udsendte styrker hellere skal være for tungt end for let bevæbnede.

Samtidig skal der for landstyrkernes vedkommende være fem enheder til rådighed for hver eneste, der er udsendt. For at opnå dette må der trækkes på uddannede, professionelle reserver. Herved undgår man en alt for stor belastning af den enkelte soldat.

Yderligere satser den engelske regering på at støtte fredsbestrebelse gennem en bred vifte af aktiviteter.

Frankrig

Det franske forsvar er under omstilling, bl.a. som følge af den franske hær's mindre glørværdige indsats under Golfkrigen i 1990, som viste, at landet havde satset for meget på værnepligten og for lidt på professionelle enheder.

Dette har medført, en trinvis afskaffelse af værnepligtstjeneste i forsvaret. Alle unge - også kvinder - skal for fremtiden møde 1 dag til orientering om det franske samfund samt beskæftigelsesmuligheder i forsvaret, herunder også om muligheden for at aftjene en frivillig værnepligt inden for de tre værn samt gendarmeriet. Endvidere bliver der åbnet mulighed for at aftjene frivillig værnepligt inden for socialt arbejde i Frankrig eller i forbindelse med internationalt hjælpearbejde samt til at gennemføre en militær forberedelsesuddannelse, bl.a. af hensyn til hvervningen.

Målet for hæren er nu, at Frankrig med kort varsel skal kunne udsende op til 50.000 mand, som mandskabsmæssigt forventes nået i 2002.

Korps- og divisionskommandoer nedlægges, og brigaden bliver i fremtiden den største operative enhed, direkte under en ny operativ kommando for hæren.

Tyskland

Forbundsværnet er under omstilling til løsning af internationale opgaver. Værnet består af en blanding af professionelle og værnepligtige. Værnepligtstiden er 10 måneder, og de værnepligtige kan forlænge deres tjeneste med 2 - 13 måneder.

Sverige

Overvejer at nedsætte værnepligten til tre måneder og vil satse mere på professionelle enheder.

Belgien

Har stillet værnepligten i bero.

Holland

Holland er et land, der har turdet tage konsekvenserne af den nye internationale situation fuldt ud og er dermed i den henseende blevet foregangsland på kontinentet.

I forbindelse med ophøret af den kolde krig er det hollandske forsvar blevet omlagt betydeligt efter følgende principper:

- Værnepligten stilles i bero,
- Alle operationer skal gennemføres i multinationale rammer,
- Forsvarets styrkemål skal fastlægges efter opgavetyper og ikke efter trusselsmodeller.

Målene omfatter, at Holland skal kunne deltage i fire fredsbevarende operationer samtidigt på bataljonsniveau eller med 2 fregatter eller eskadriller, idet den maksimale varighed påregnes at være tre år. Personellet indsættes i givet fald i 6 måneder hver 18. måned.

Endvidere skal Holland kunne deltage i fredsframtvingende operationer (herhjemme kaldet fredsskabende) med en luftmobil brigade, en let eller mekaniseret brigade, en flåde Task Force, en bataljon marineinfanteri, tre kampflyeskadriller eller en kombination heraf. Indsatsen er en eengangsindsats i maksimalt et år, og der er ingen enheder til afløsning.

I tilfælde af en storkonflikt i Europa trækkes styrkerne om nødvendigt tilbage, evnen til at opstille hovedforsvarsstyrker samt at opretholde infrastruktur og kommunikation skal bevares.

Antallet af kampvogne (Leopard II) er sat til 330, pansrede kampkøretøjer til 380, lette rekognosceringskøretøjer 220, pansrede vogne til fredsbevarende operationer 70, haubitsere 185, MLRS 22, droner 34. Der opretholdes 5 brigader, heraf 2 mobiliseringsbrigader.

Antallet af fregatter er sat til 16, undervandsbåde 4, mineskibe 15, maritime overvågningsfly 13 og helikoptere 20, støtteskibe 2 og amfibietransport skib 1.

Flyvevåbnets styrketal er på 108 F-16, 10 transportfly, 30 transporthelikoptere, 30 kamphelikoptere, 27 observationshelikoptere, 3 redningshelikoptere samt luftværn herunder eskadriller med Patriot/Hawk.

Krigsstyrken er reduceret fra 123.000 til 109.000.

Forsvarsbudgettet er siden 1989 reduceret med mindst 30%.

De vedtagne reduktioner og omstruktureringer har medført nedlæggelse af kaserner i ret stort omfang. Hæren har lukket 11 kaserner, og flere kan følge. Søværnet har bibeholdt flådestationerne, medens flyvevåbnets har nedlagt tre flyvestationer. En flyvestation er ændret fra base for jagerfly til helikopterbase (transporthelikoptere).

STATUS FOR FORSVARET¹

Aftalen af 8. december 1995 om forsvarets ordning 1995-1999 samt øvrige planlagte strukturændringer har udgjort det politiske grundlag for forsvarets virksomhed i perioden 1995-1999. I forhold til aftalen af 13. november 1992 indebar aftalen, at forsvaret fremover inden for nærmere fastlagte retningslinier skal finansiere deltagelsen i løsningen af internationale opgaver inden for forsvarsrammen. Aftalen fastsatte endvidere rammen for udvikling af forsvarets samarbejde med de central- og østeuropæiske lande. Østsamarbejdet har til formål at styrke relationerne til de tidligere Warszawapagt lande. Der lægges særlig vægt på Østersøregionen med det sigte at bringe de pågældende lande tættere til de vestlige samarbejdsstrukturer.

For bl.a. at kunne finansiere det internationale engagement gennemføres i aftaleperioden en række yderligere tilpasninger af forsvaret.

De øgede udgifter har dog langt fra fuldt ud kunnet tilsvares af lignende "tilpasninger" inden for forsvaret. Dansk forsvar står derfor i forligningsperiodens sidste del med et stort og alvorligt økonomisk problem i en manko på et betydeligt beløb. Dette vil sandsynligvis betyde, at forsvaret ikke har den standard i år 2000, forliget forudsætter.

Med aftalen af 8. december 1995 indledtes tillige en trinvis delegering af driftsansvaret for maritim miljøovervågning og maritim forureningsbekæmpelse fra Miljø- og Energiministeriet til Forsvarsministeriet. Endvidere er Istjenesten omfattende Ismelde- og Isbrydningstjenesten overført fra Erhvervsministeriet til Forsvarsministeriet. I begge tilfælde overføres økonomiske rammer svarende til det hidtidige aktivitetsniveau mellem ministerierne til dækning af udgifter ved løsning af opgaverne.

Forliget indebærer endelig nedsættelse af en forsvarskommission samt et udvalg vedrørende forsvarets materiel; udvalgets analyser skal indgå i kommissionsarbejdet.

¹ Uddrag af artikel af Knud Heinesen, formand for Forsvarskommissionen

Hæren

I hæren er 2. Jyske Brigade blevet nedlagt og Jyske Division ændret til Danske Division med to jyske og én sjællandsk brigade. I forbindelse hermed samt ved indførelse af raketkastere er hærens krigstyrke ved udgangen af 1999 fastsat til ca. 58.000 mand.

Ingeniørregimenterne er i 1997 sammenlagt i Farum og Trænregimenterne i Aalborg, og Musikkorps Fyn er nedlagt.

Sergentskolen i Sønderborg og Sergentskolen på Fyn vil med udgangen af 1998 være sammenlagt til Hærens Sergentskole og placeret i Sønderborg.

Søgårdlejren er overført til hjemmeværnet.

Der anskaffes fortsat materiel til styrkelse af Den Danske Internationale Brigade; herunder anskaffes special- og transportkøretøjer, natobservationsudstyr, nyt sanitetsmateriel og supplerende kommunikationsudstyr,

ligesom der iværksættes anskaffelse af ca. 50 brugte kampvogne af LEOPARD 2-typen samt ca. 20 pansrede mandskabsvogne.

Søværnet

I søværnet er udrustningsniveauet i WILLEMOES-klassen blevet reduceret.

STANDARD FLEX koncepten fortsættes og udvikles frem til 2003 i forbindelse med planlagte anskaffelser af moduler. Først i 2003 vil den fulde fleksibilitet til modulskift og dermed fleksibelt rolleskift være tilvejebragt. Der er foretaget en rationalisering ved marinedistrikterne.

Muligheden for et fælles fremtidigt ubådsprojekt i rammen af det nordiske forsvarsmaterielsamarbejde og eventuelt i samarbejde med andre NATO lande med henblik på afløsning af de nuværende ubåde undersøges.

Bemandingen ved Grønlands Kommando er fra 1996 reduceret med 40%, og i 1998 vil bygge- og anlægsmæssige forbedringer være gennemført for at nedbringe driftsudgifterne.

Søværnets depotstruktur tilpasses, og antallet af hoveddepoter reduceres fra 10 til 5 i perioden frem til 1999.

Antallet af værnepligtige er reduceret i overensstemmelse med det reducerede behov efter strukturtilpasninger samt omstruktureringen af bevogtnings- og nærforsvarstjenesten.

Flyvevåbnet

I flyvevåbnet er Flyvestation Tirstrup og Flyvestation Vandel nedlagt som deployeringsflyvestationer.

Der er oprettet en STINGER uddannelseseskadrille med henblik på uddannelse af personel til seks missilnærluftforsvarseskadriller i flyvevåbnets krigsstruktur.

L/60 kanonluftforsvaret er nedlagt, og L/70 kanonluftforsvaret er deaktiveret.

I Luftværnsgruppen foretages frem til årtusindeskiftet en yderligere strukturtilpasning bl.a. indeholdende en mindre personelreduktion og flytning af en HAWK eskadrille.

I Kontrol- og Varslingsgruppen vil en personelreduktion på Flyvestation Bornholm blive gennemført i forbindelse med automatiseringen af flyvevåbnets radar på Bornholm.

Vurdering

Forsvarets evne til løsning af pålagte opgaver forudsætter en afbalanceret struktur med et personel- og materielmæssigt indhold samt et aktivitetsniveau, der er afstemt hertil.

Danmarks udvidede sikkerhedspolitiske målsætning har øvet væsentlig indflydelse på forsvarets udvikling og internationale opgaveløsning i perioden efter den kolde krigs afslutning. Men samtidig har hensyn været taget, således at løsning af andre opgaver ikke hindrer forsvaret i effektivt og rettidigt at sikre nationens eksistens, integritet og suverænitet.

Den øgede prioritering af det internationale engagement har samtidig accentueret specielle områder, hvor der opstår knaphed på personel med særlige kvalifikationer.

På denne baggrund vil der være et behov for til stadighed at revurdere personelstyrkens sammensætning m.h.p. at øge rekrutteringen og sikre fastholdelsen af sådant personel. De rådige personelressourcer vil sætte grænser for de aktiviteter, der vil kunne udføres.

Forsvarsaftalen af 8. december 1995 tilførte yderligere ressourcer til materielanskaffelsesområdet. Herved sikres på en række væsentlige områder, at forsvarets materiel fortsat kan leve op til de krav, som den operative og teknologiske udvikling stiller, herunder ikke mindst i enheder der løser internationale opgaver. Imidlertid står mange af forsvarets hovedmaterielgenstande over for udskiftning. Behovet herfor forventes at ville kulminere i perioden 2010-2015. Grunden til dette er dels operativ og teknologisk forældelse, dels nedslidning.

Der vil ved udløbet af forligsperioden fortsat være behov for at tilføre forsvaret tidssvarende materiel, dels for at muliggøre det fortsatte internationale engagement, dels for at bevare forsvarets evne til at løse hovedopgaven.

De internationale opgaver indebærer, at der i stigende omfang vil være behov for, at materiellet er bredt anvendeligt. Men materiel og udstyr til det internationale engagement skal i videst mulig udstrækning ligeledes kunne anvendes i forsvaret af Danmark. Det internationale engagement har medført voksende krav til materiellets fleksibilitet, driftssikkerhed og mobilitet, samt evnen til at beskytte personellet bedst muligt. Dette øger ressourcekravene på materielområdet. Hertil kommer, at prioriteringen af de rådige økonomiske midler i forhold til de umiddelbart mest presserende opgaver, herunder det internationale engagement, har medført, at forsvarets beholdninger på en række områder er blevet udhulet, og at nedslidningen af materiellet er blevet øget.

Samlet medfører udviklingen, at materielområdet bør prioriteres med det formål at sikre en hensigtsmæssig vedligeholdelsesstand og mulighed for udskiftning af forsvarets hovedmaterielgenstande.

Forsvarsaftalen af 8. december 1995 indebar tillige en række strukturtilpasninger. Ved forligsperiodens afslutning vil hovedparten heraf være gennemført, og provenuerne herfra vil som forudsat i forsvarsaftalen i fuldt omfang medvirke til at finansiere det internationale engagement. Det kan dog allerede nu konstateres, at det ikke har været muligt at undgå fortsatte driftsbesparelser.

Siden indgåelse af forsvarsaftalen af 8. december 1995 har forsvaret måttet afholde uforudsete udgifter, som har medført, at de økonomiske rammer reelt er blevet udhulet. Der er blandt andet tale om udgifter til opretholdelse af rømmede, men ikke afhændede etableringer, energiaugifter og ændring af ordningen om rentetilskrivning på selvstændig likviditet m.v. Opretholdelse af et forsvar med den nuværende grundstruktur kræver i hovedsagen en videreførelse af det budgetniveau, der er fastsat for indeværende forligsperiode. Et sådant budgetniveau vil imidlertid give begrænsede muligheder for at tilgodese de erkendte behov på materielområdet.

PERSONEL

Den nuværende personelstruktur (P.83) er baseret på Betænkning 902, som Forsvarsministeriets Styringsgruppe vedrørende Nyordning af Forsvarets Personelforhold afgav i juli 1980. Styringsgruppen arbejdede på grundlag af et kommissorium, der blev udgivet den 31. januar 1973 – for 25 år siden.

Betænkning 902 dannede grundlag for den personellov, der blev vedtaget af Folketinget i 1982.

Siden er personelloven blevet justeret bl.a. som følge af dansk forsvars øgede internationale engagement, hvilket dog ikke har medført ændringer i selve strukturen, som fortsat kan føres tilbage til 1970'ernes opgaver, behov og tankegang.

Der er derfor efter 25 år behov for at se på strukturen. Eksempelvis ved opstilling af nogle

Visioner

- stort behov for internationalt anvendelige og samtidigt hurtigt deployerbare styrker. Styrkerne må nødvendigvis være således sammensat, uddannet og udrustet, at de kan operere på lige fod med bl.a. NATO's reaktionsstyrker og ligeledes på lige fod med andre landes styrker i forbindelse med FN- eller OSCE-operationer - også uden for Europa.
- enheder, der er tilmeldt FN's Standby Forces Arrangement og NATO's reaktionsstyrker, bør derfor være stående enheder, der er bemandet med fast tjenstgørende personel, evt. suppleret med designeret fast personel, der er tjenstgørende andetsteds i forsvaret. Forsvarets struktur bør tillige omfatte reserveenheder, hvorfra afløsning af personellet i udsendte reaktionsstyrker kan finde sted.
- af personelmæssige grunde, men også på grund af konstateret usikkerhed under opstillingsfasen som følge af skiftende regimenters ansvar herfor, bør der ske en klar adskillelse, så de internationale enheder selv uddanner, forvalter og udsender personel.

Den integrerede personel- og uddannelsesstruktur har specielt vist sig som et godt og velfungerende forvaltningsgrundlag, så længe de omgivende forhold og parametre har været velkendte, forståelige og uforandrede, som det i det store og hele var tilfældet op til 1990.

I et stærkt foranderligt samfund og forsvar vil enhver meget stiv struktur eller enhver stiv forvaltning af en struktur komme til kort eller afsløre større og større mangler.

De senere års udvikling har da også vist, at større og flere justeringer i ud-

dannelsesstrukturen har været nødvendige, og at personelstrukturen næppe er tilstrækkelig fleksibel til at tilgodese motivation, udvikling og fastholdelse af personalet i maksimalt omfang, eller til at tilgodese ændringer og mangfoldighed i forsvarets opgavespektrum i maksimalt omfang.

Problemer og udviklingstiltag retter sig bl.a. mod følgende forhold:

- På uddannelsesområdet gælder som for det øvrige samfund, at megen viden er gammel, når den er meddelt - i værste fald inden den er meddelt. Forsvaret kan ikke undervise i alt, såfremt der også skal være plads til aktiv tjeneste, men må basere sig på hensigtsmæssige, konstant opdaterede grund- og videreuddannelser, der senere suppleres med relevante efteruddannelser. Den leddelte uddannelse og skiftet mellem teori og praksis findes fortsat nødvendig for at sikre struktur og målrettethed.
- Det skønnes nødvendigt i højere grad at tilvende personalet til selv at sætte sig ind i et nyt og væsentligt stof for opgavens løsning. Dermed bliver personalet også i højere grad ansvarlig for egen udvikling og jobtilfredshed. Det kan medføre behov for en mindre justering af rekrutteringsprofilen.
- Det nye vil tillige være, at forsvaret i højere grad må respektere - og basere sig på personalets erfaring (indlæring/træning) og udvikling for at udnytte den bedst kvalificerede arbejdskraft. Det skønnes, at der også i forsvaret findes masser af kompetencer, der ikke kan dokumenteres i formelle uddannelser eller i gradssystemet. Stive faggrænser og strukturer (herunder den ofte kunstige skelnen mellem civile/militære stillinger) må vige/tilpasses for den bedst mulige udnyttelse af forsvarets samlede potentiale. Bl.a. bør en smidigere uddannelsesstruktur tilgode-se mindre rejseaktivitet og fravær fra arbejdspladsen og hjemmet.
- En styrkelse af den elektroniske fjernundervisning i forsvaret samt øgede tilbud om kortere efteruddannelser såvel i som uden for forsvaret vil kunne tjene dette formål.

På personelområdet opleves større og større vanskeligheder med rekruttering og fastholdelse af personel.

- Rekrutteringen er til dels forbundet med den demografiske udvikling, men også med de vilkår og udfordringer forsvaret kan tilbyde. I konkurrencen om unge kvalificerede medarbejdere efter årtusindeskiftet må udfordringer og oplevelser samt en moderne personalepolitik og gode uddannelses-, trivsels- og udviklingsmuligheder være centrale elementer.

- Der foreligger ingen aktuelle undersøgelser om årsagerne til den øgede uforudsete afgang. Det er dog nærliggende at antage, at de øgede muligheder for kvalificeret arbejdskraft i det private erhvervsliv sammenholdt med familiemønstret i børnefamilierne, mulighederne for tjenstlige forflyttelser samt ændrede holdninger, loyalitetsbegreber og prioriteringer generelt er medvirkende årsager til uforudset afgang.

- Fastholdelse af personel og styrkelse af forsvarets potentiale vil være snævert forbundet med såvel personalepolitik som nytænkning og smidighed samt med maksimal udvikling af medarbejderne.

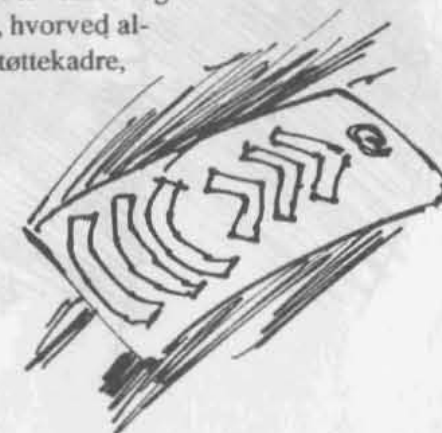
Set på baggrund af forsvarets nye opgaver, statens personalepolitik og samfundsudviklingen i øvrigt er der især to uhensigtsmæssige forhold i den nuværende personelstruktur:

- Det ene forhold angår den i Betænkning 902 foretagne opdeling i civile og militære stillinger.
- Det andet forhold angår den meget stive inddeling samt fastlåsning af personalet i fire hovedniveauer: manuelt niveau, mellemlederniveau, lederniveau og chefniveau.

Dette har på flere måder medført en uhensigtsmæssig personsammensætning i forsvaret, selv om det var Styringsgruppens opgave "at foranledige gennemført de undersøgelser og overvejelser, der er nødvendige for at tilrettelægge en fremtidig personel- og uddannelsesstruktur i forsvaret, der tilgodeser kravene om en smidig, enkel og økonomisk opbygning, og som løbende lader sig tilpasse samfundsudviklingen samt organisations- og aktivitetsændringer i forsvaret".

Denne målsætning kan CS fortsat tilslutte sig.

Med oprettelsen af Den Danske Internationale Brigade, tildelingen af danske hær-, flåde- og flystyrker til NATO's reaktionsstyrker samt udsendelsen af enheder herfra til internationale opgaver under FN eller OSCE er de ovennævnte kriterier således blevet utidssvarende. Personelstrukturen er ikke blevet tilpasset de nye opgaver, hvorfor der i de senere år er blevet trukket meget stærkt på det fastansatte militære personel til disse opgaver. Hertil kommer, at det udsendte faste personel og personel under videre- og efteruddannelse samt orlov m.v. normalt ikke bliver erstattet, hvorved alvorlige huller opstår i bemanningen, bl.a. i den uddannelsesstøttekadre, som skal findes ved værnepligtsenhederne.

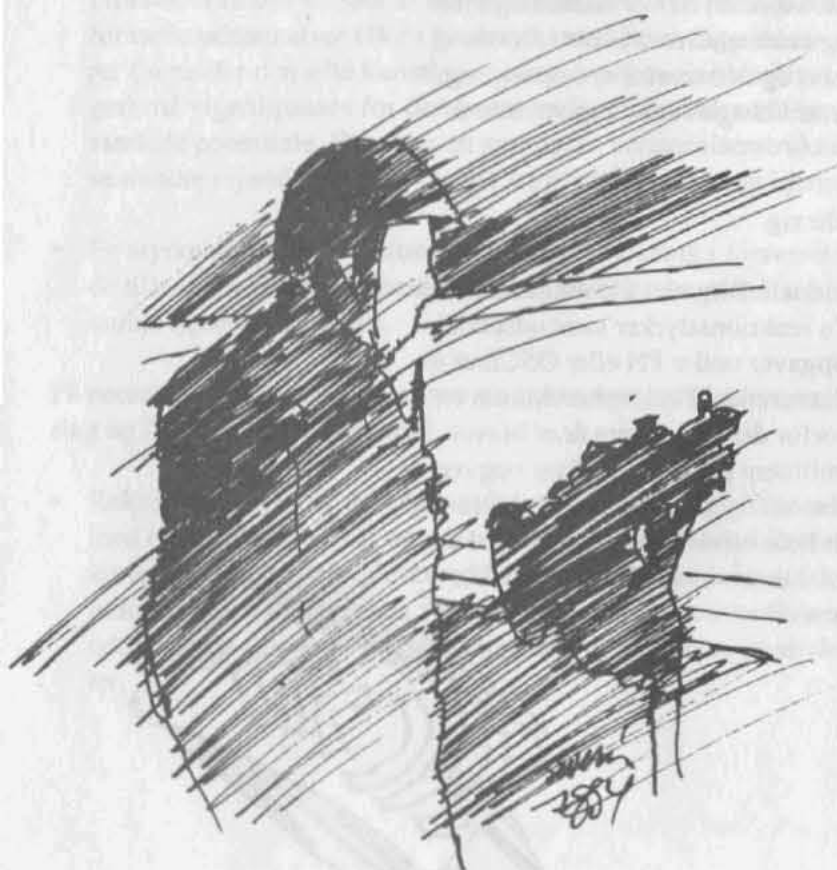

En lettelse i denne situation kan kun opnås ved at ansætte mere fast militært personel, nu ikke længere kun af hensyn til mobiliseringsstyrken, men primært af hensyn til løsningen af internationale opgaver og uddannelsen af de værnepligtige.

Det bør her tages i betragtning, at det militære personel kan varetage civile opgaver på mange områder i den hjemlige del af forsvaret, og samtidig periodevis udsendes til militære opgaver, medens det omvendte ikke er tilfældet. Det militære personel er derfor generelt mere bredt anvendeligt end det civile.

Ændringer inden for dette komplicerede område kræver dybtgående undersøgelser og overvejelser. Efter CS's opfattelse bør de nuværende personelforhold i forsvaret gøres til genstand for en drøftelse med henblik på en revurdering og justering på visse områder. CS skal derfor foreslå,

- at den eksisterende styringsgruppe vedrørende personelforhold pålægges at fremsætte forslag til en fremtidig personel- og uddannelsesstruktur, der harmonerer med udviklingen i samfundet, forsvarets personelpolitik, som forsvaret med den nuværende personsammensætning ikke kan leve op til, og med forsvarets situation og opgaver efter år 2000, herunder den fremtidige struktur.

Til dine notater:

CENTRALSTYRELSEN FOR STRAFRETTEN
OG FOLKETS STRAFTE PERSONEL-ORGANISATION
CENTRALSTYRELSEN FOR STRAFRETTEN
STRAFRETTEN KANSTABLER FOR STRAFRETTEN OG
STRAFRETTEN, SERGENTSTYRELSEN FOR ALLE
STRAFRETTEN, SERGENTSTYRELSEN OG EN
GRUPPE TASTER.

AT PERSONEL FOLKET FOR STRAFRETTEN
FOR AT CENTRALSTYRELSEN FOR
STRAFRETTEN, SERGENTSTYRELSEN OG
STRAFRETTEN, SERGENTSTYRELSEN OG EN
GRUPPE TASTER.

STRAFRETTEN, SERGENTSTYRELSEN OG EN
GRUPPE TASTER.

Udgivet af Centralforeningen for Stampersonel, Trommesalen 3,
1614 København V, telf.: 31 31 40 40 (pr. 24/11-1998 - 33 31 40 40)
Redigeret af Finn Busse Jensen (ansvarshavende) og
Karl Vilhelm Christiansen